

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 5185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

" EN MARIAGE, IL TROMPE QUI PEUT "

1. Die spreuk is een meesterwerk. Want ze laat niemand onverschillig. Geen professor die aan het duivels genoeg weerstaat, om ze aan te halen, wanneer daartoe ook maar de geringste gelegenheid opdaagt.

Ja, een grappenmaker zal er zelfs op wijzen, dat de spreuk op het bedrog tijdens het huwelijk schijnt te slaan (« En mariage, ... »), en niet eens, zoals de juristen doceren, op de tijd daarvoor...

Kom, laten we ernstig zijn.

2. En beginnen we met Loysel te herlezen, die ons de spreuk heeft overgedragen (1).

« On dit communément qu'en mariage, il trompe qui peut; ce qui procède de ce que nos maîtres nous apprennent que *dolus dans causam contractui matrimonii, non reddit ipsum ipso jure nullum.* »

Dus : « Men zegt veelal dat inzake huwelijk, alle list toegestaan is. Dit is afgeleid van de leer, dat het bedrog, dat het huwelijk ten gronde zou liggen, dit laatste niet van rechtswege nietig maakt. »

Loysel zinspeelt op twee rechtsgeleerde onderscheidingen.

3. Tegenover het bedrog dat tot contracteren verleid, (*dolus dans causam contractui*), stond het bedrog over de clausules van het contract (*dolus incidens*). De moderne rechtsleer spreekt soms van hoofdbedrog (« dol principal ») en bijbedrog (« dol incident »).

Hoofdbedrog : ik verleid u b.v. tot verkopen, alhoewel u hoegenaamd niet verkopen wilde.

Bijbedrog : bedrog bij het bepalen van de prijs b.v. Dit laatste gaf enkel aanleiding tot schadevergoeding (2). We mogen het weglaten : het gaat hier enkel over hoofdbedrog.

4. Nu zegt Loysel, dat bedrog bij het sluiten van het huwelijk dit laatste niet van rechtswege waardeloos maakt.

Het oude recht onderscheidde nl. « nietigheid van rechtswege » en « vernietigbaarheid » (3).

Nietigheid werkte van rechtswege, wanneer ze op een bepaling van een costume steunde (4), of van een koninklijke verordening (5). Dergelijke middelen mochten in de loop van het geding worden opgeworpen, en werden dan zonder verwijl door de rechter onderzocht. Heel anders ging het met middelen, die niet op het

inheemse, doch op het Romeinse recht steunden : b.v. bedrog. Om dergelijke middelen te mogen inroepen moest men een koninklijke vergunning krijgen. Daartoe moest men een verzoek indienen vóór een Parlement, en dit verstrekke dan (mits betaling) « Koninklijke verbreekingsbrieven », « lettres royaux de rescision ».

5. Nu zou men verwachten, dat bedrog bij het sluiten van het huwelijk dit laatste zoniet van rechtswege waardeloos maakte, maar wel verbreekbaar bij koninklijke brieven.

Inzake huwelijk was dit echter niet toegestaan. Want hier zegevierde de leer der kanonisten. Ik laat het woord aan Adhémar Esmein, de grote specialist voor die kwestie (6).

« Le dol pouvait-il être une cause de nullité du mariage ? Il semblait bien qu'il en dût être ainsi, lorsqu'il s'agissait d'un dolus dans causam contractui, lorsque, sans les manœuvres frauduleuses exercées par l'un des époux, l'autre, n'eût pas contracté avec lui. Cela ressortait de la théorie romaine des contrats consensuels, à laquelle le droit canonique ramenait le mariage. Mais, ici encore on s'écarta de cette théorie. On décida, que, malgré le dol, le mariage tenait. On en donnait cette raison, qu'il s'agissait là avant tout d'un sacrement, d'un intérêt spirituel; et, en semblable matière, le droit canonique ne tenait pas compte du dol, parce que les manœuvres dolosives, au lieu de causer un préjudice à celui qui en avait été l'objet, l'avaient au contraire conduit au bien. C'était comme un *dolus bonus*. On appliquait ce principe aux manœuvres dolosives qui avaient amené une personne à entrer en religion. On l'appliquait au dol qui avait conduit quelqu'un à contracter mariage; mais il semble, cependant, que cette seconde application du principe canonique ait été faite d'abord par les légistes (7), et spécialement par une glose d'Azon. Nos anciens jurisconsultes enregistèrent la règle, mais ils lui donnèrent une forme satirique, bien connue : « En mariage, torme qui peut ». »

6. Ik onderstreep eerst en vooral het woord *Sacrament*.

In ons recht is het huwelijk geen sacrament meer (Grondwet, artikel 6). Argumenten, die uit het sacramenteel karakter van het oude huwelijk vloeiden,

mogen we heden dus niet meer inroepen. Dit geldt nl. voor de door Esmein weergegeven redenering, welke we als volgt zouden kunnen samenvatten: einde goed, alles goed.

7. Verder onderstreef ik de woorden *dolus bonus*. Want die brengen een aanzienlijke beperking aan de kanonieke leer zelf.

Wat begrepen de Romeinen onder *dolus bonus* (tegenover *dolus malus*)? Het handige streven naar het overwinnen van een tegenstander (8), inzonderheid een vijand (9). Een streven, waaraan de tegenstander zich verwachten moet, en dat hij maar moet weten te beantwoorden. Een soort schaakspel.

Zo inzake huwelijk: zichzelf zo beminlijk mogelijk maken. Zijn gebreken verbergen, zijn deugden naar voren brengen, zich (tijdelijk) naar de wensen van zijn geliefde schikken. Houdt ze van schouwburg en bioscoop? Men zal elke avond uitgaan, al bleef men liever thuis. Volgt ze de politiek? Men zal dagbladen lezen, meetings bijwonen. Is ze dol op dieren? Men zal steeds een klontje suiker op zak hebben (10).

Wanneer men nu, na het huwelijk, zijn oude, zijn echte levensgang hervat, mag de vrouw dan geen bedrog inroepen? Eigenlijk wel. Maar welk bedrog? Een louter menselijk gedrag, waaraan alle verliefden zich schuldig maken. Moest men daarin een grond tot nietigheid zien, hoevel huwelijken zouden er wel aan ontsnappen?

8. Heel anders was het geval, dat de rechtbank te Antwerpen onlangs te beslechten had (11). Daar ging het om een echtgenoot die bewust was van zijn onmacht, en dit gebrek zorgvuldig verborgen had. Mag men hier nog spreken van een algemen menselijk gedrag, van geoorloofd schaakspel, waaraan de tegenstander zich verwachten moet?

Natuurlijk niet. Dit is erg. Het gaat om een omstandigheid, welke de andere echtgenoot diende en verdiende te weten. Het gaat om een vitaal belang voor de ene, een bewuste tekortkoming aan de plicht in samenleving voor de andere. Dit is geen *dolus bonus* meer, wel *dolus malus*.

9. Zal men hierop nog durven antwoorden: « En mariage, il trompe qui peut? »

Het zou een schande zijn. Zo'n schande, dat met alle macht geprobeerd werd, aan de bewuste spreuk te ontsnappen.

a) Ik bekritiseer me eerst zelf. Ik had nl. de « erge belediging » ingeroepen, dus een grond tot echtscheiding (12). Maar gronden tot echtscheiding onderstellen

een geldig huwelijk, en een tekortkoming aan de daaruit geboren plichten. In ons geval ligt de tekortkoming vóór het sluiten van het huwelijk, en vraagt men zich af, of het huwelijk wel geldig gesloten is.

b) Men komt geen stap verder met de overweging, dat de tekortkoming nog op de dag van het huwelijk voortduurt (13): het wordt toch geen tekortkoming na het huwelijk.

c) Sommigen nemen hun toevlucht tot de dwaling omtrent de persoon (14). Doch dergelijke dwaling moet op de fysieke persoon slaan, of de burgerlijke identiteit (15); een dwaling omtrent de kwaliteiten van een bedoelde persoon volstaat niet (16).

10. Hoe dan ook, men belandt steeds bij deze slotson van het gezond verstand en van de gezonde zeden: de echtgenoot die zijn onmacht bewust verborgt, gedraagt zich op een verfoeilijke wijze.

Wie dat wil schoonpraten met « En mariage, il trompe qui peut », antwoord ik: die spreuk dekt enkel de algemeen menselijke pogingen van een verliefde (*dolus bonus*); niet het wrede stilzwijgen (*dolus malus*).

Met andere woorden: de spreuk « En mariage, il trompe qui peut » doet geen afbreuk aan die andere, veel ruimere, veel meer dringende, welke de moraal van alle eerlijke mensen samenvat: « *Fraus omnia corrumpit* »..

René DEKKERS,

Hoogleraar te Gent en te Brussel.

(1) Antoine LOYSEL, *Institutes coutumières* (1607), nr 105.

(2) Zie de glosse op canon *Cum dilecti* (Decretalen van Gregorius IX, 3.17 *De emptione et venditione* 3).

(3) Charondas le CARON (†1617), *Pandectes du droit français*, 40, *Des restitutions*. — BOURJON, *Droit commun des Français* (1747), b. 6, titel 7, h. 5, afd. 1, nr 2. — POTHIER, *Traité de procédure civile*, nr 727-728.

(4) B.v.: een gehuwde vrouw contracteerde zonder maritale machtiging (costume van Parijs, art. 234).

(5) B.v.: een niet geregistreerde schenking (verordening van Villers Coterets, 1539, art. 132).

(6) A. ESMEIN, *Le mariage en droit canonique* (1891), I, biz. 310-311, — met de aangehaalde bronnen.

(7) Dit zijn de romanisten, de civilisten.

(8) Zie FLORENTINUS, in de *Digesta* van Justinianus 18.1 *De contrahenda emptione* 43. — En POMPONIUS, in de *Digesta* 4.4 *De minoribus* 16,4 (... « in pretio... naturaliter licere contrahentibus se circumvenire »).

Zie ook POTHIER, *Traité des Obligations*, nr 30-31 (waar hij « le for extérieur » tegenover « le for intérieur » stelt).

(9) ULPIANUS, in de *Digesta* 4.3 *De dolo malo* 1.3.

(10) « Et, pour n'avoir personne à sa flamme contraire, « Jusqu'au chien du logis il s'efforce de plaire. » (MOLIERE, *Les femmes savantes*, 1.3).

(11) Burg. Antwerpen 21 januari 1957 *Rechtskundig Weekblad* 1957-58, col. 231, besproken door Hugo SCHILTZ.

(12) Mijn *Handboek van burgerlijk recht*, I, 273.

(13) Voorstanders bij SCHILTZ, voormeld.

(14) Art. 180 B.W. — Aldus SCHILTZ zelf.

(15) Verbr. 17 juli 1925, Pas. 1925,1,370, met de besluiten van adv.-gen. GESCHE.

(16) Verbr. 17 juli 1925, voormeld.

Het voorbehouden gedeelte en de rechten van de schuldeisers

Er is misschien geen artikel in ons wetboek waarover men het zo eens is om het... niet toe te passen als artikel 922 (1). Artikel 922 heeft zijn plaats in de artikelen van de titel Schenkingen en Testamenten die handelen over het voorbehouden gedeelte — dit deel van de nalatenschap waarop bepaalde erfgenamen, de reservatairen, hun rechten kunnen doen gelden; het bepaalt op welke wijze dient berekend of en in hoever eventueel dit reservatair deel is aangetaast door gedane schenkingen. De vraag is nu of men bij het vormen van de massa, waarop het beschikbaar gedeelte dient berekend, mag handelen zoals het artikel het voorschrijft, nl. een massa vormen uit alle bij het overlijden van de erflater

bestaande goederen, vervolgens er fiktief bijvoegen alle door hem gedane schenkingen en dan eerst van dit geheel de schulden aftrekken.

De rechtsleer sinds 1804 tot nu, in Frankrijk zowel als in België, alsmede de rechtspraak zijn eensgezind op dit punt om te verklaren dat, in tegenstelling met de tekst van artikel 922, de schulden slechts van de bestaande goederen uitsluitend mogen afgetrokken worden. De meesten doen beroep op een voorbeeld om aan te tonen dat deze wijze van berekenen tot verschillende resultaten leidt in het geval nl. van een nalatenschap waarvan de schulden de bestaande goederen overtreffen. En dit is inderdaad gemakkelijker in te zien. Veronderstellen wij een nalatenschap

met bestaande goederen voor een waarde van 50.000 frank, schulden belopende 70.000 fr. en schenkingen gedaan voor 40.000 fr.

Volgens artikel 22 zou aldus dienen tewerk gegaan: men voegt de 40.000 fr. bij de 50.000 fr. bestaande goederen. Van dit totaal, 90.000 fr., trekt men de schulden af. Er blijven dus 20.000 fr. over en hierop dient het beschikbaar gedeelte en dus ook de reserve berekend.

Onze rechtspraak en onze rechtsleer doen het anders: ze trekken de schulden 70.000 eerst van de 50.000 bestaande goederen af. Vermits negatieve algebraïsche grootheden in het recht en in de boekhouding niet op hun plaats zijn geeft onze bewerking als resultaat 0. Hierbij «voegt» men dan de 40.000 fr. gedane schenkingen en op dit geheel ($0 + 40.000 = 40.000$) wordt het beschikbaar gedeelte berekend, wat dus het dubbel zal zijn van het beschikbaar gedeelte resultaat van vorige berekeningswijze.

Men mag wel veronderstellen dat men een grondige reden hebben moet om zoals in dit geval — waar een handige interpretatieve truc moeilijk overtuigend kan zijn — pertinent tegen de tekst van de wet in te gaan.

* * *

Het is blijkbaar niet de slechte opstelling van het artikel, ook zijn het niet de voorbereidende werken die tot een bepaalde interpretatie konden aanleiding geven vermits bij de behandeling van dit — overigens zeer besproken — artikel over het betwiste probleem geen woord werd gerept en de sporadische uitspraken over dit probleem in de bespreking van andere artikelen onduidelijk zijn en verre van algemeen.

Men baseert zich evenmin op de rechtsgewoonten die vóór het napoleontisch wetboek in voege waren en zeer dikwijls door dit laatste werden overgenomen want het is bij niemand anders dan Pothier — de man die steeds door de opstellers van het wetboek als leidraad werd genomen — dat wij een «eerste redactie» van artikel 922 vinden (2).

Neen, om de tekst van artikel 922 niet-toepasselijk te verklaren doet men hoofdzakelijk beroep op de tekst van een ander artikel, nl. 921 (3) en dit is dan ook de enige argumentering die men mag verwachten van de rechtsgeleerden uit vorige eeuw, met F. Laurent aan het hoofd, die bekend stonden om hun grote eerbied voor de letter van de wet.

1) Vooraleer op de inhoud en de achtergrond van artikel 921 in te gaan weze het ons veroorloofd het eigenaardige van dit beroep doen op artikel 921 te beklemtonen. Inderdaad, beide artikelen regelen o.i. een gans van mekaar verschillende rechtsverhouding: in 921 gaat het over de verhouding tussen de reservataire en de schuldeisers, speciaal over het verhaalrecht van deze laatsten; in 922 gaat het over de reservataire enerzijds en de begiftigden anderzijds en over de fiktieve opstelling van een berekeningsmassa. Het lijkt ons juridisch-technisch niet in orde uit de éne verhouding een argument te halen voor de andere. De gebruikte concepten zijn trouwens niet dezelfde: wanneer het gaat over de verhouding met de schuldeisers moet men werken met de werkelijke opbrengst van de bestaande goederen; moest het verhaalrecht van de schuldeisers op de goederen betekenisvol zijn voor het geval van artikel 922 dan zou alleen het opbrengstbedrag in aanmerking komen; welnu in het genoemde geval is zulks niet toegelaten en dient men tegenover het werkelijk bedrag der schulden een schattingsbedrag te stellen.

2) In welke zin wordt artikel 922 als argument

gebruikt? Men steunt op de laatste woorden van het artikel: «noch er voordeel uit trekken» («ni en profiter») en men redeneert aldus: artikel 921 verbiedt de schuldeisers niet alleen de vordering tot vermindering in te stellen maar ook ervan te genieten; welnu, zegt men, indien men artikel 922 letterlijk toepast en de schulden niet alleen van de bestaande goederen aftrekt maar er ook de schenkingen mee belast laat men an de schuldeisers onrechtstreeks toe wat artikel 921 hun uitdrukkelijk verbiedt.

Maar dit lid van 921 waarop men zich beroept om een ander te ontcrachten lijkt nu wel niet zo zeer als een veilig uitgangspunt, waaromtrent geen verwarring kan bestaan, dienst te kunnen doen. Men moet slechts de voorbereidende werken aandachtig doorlezen om in te zien hoe men tot artikel 921 in deze vorm gekomen is.

Er was een levendige en principiële discussie in de Wetgevende Sectie van de Raad van State over de vraag of hetgeen aan de begiftigden door de vordering tot vermindering werd ontnomen mocht toegemeten aan de schuldeisers.

Uit de bespreking komt duidelijk naar voor dat de oplossing die men aan genoemd probleem wil geven afhankelijk is van de vraag of het gewoon als kind en schuldeiser is dat de reservataire de vordering tot vermindering instelt ofwel als erfgenaam (zodat het teruggeenome in de nalatenschap terecht komt en aldus aan de schuldeisers zou kunnen toekomen). Het betreft het klassieke onderscheid tussen de theorie van het «pars bonorum» (romeins recht) en deze van het «pars haereditatis» (de reserve is een deel van de nalatenschap dat de erfgenaam als erfgenaam toekomt) welke de algemene aanvaarde opvatting is op dit ogenblik.

Welke opvatting werd gehuldigd door de Raad van State? We zien verschillende sprekers komen verklaren dat het als een vaststaand principe algemeen aanvaard werd dat men slechts de vordering instelt als en in de kwaliteit van erfgenaam. Maleville nochtans en met hem consul Cambacérès — beiden vertegenwoordigers van het romeins recht uit het zuiden — verdedigen de andere stelling. Slechts Treilhard zoekt naar een argument onafhankelijk van vorige principiële kwestie.

De beslissing van de Conseil luidt: de schuldeisers kunnen het door vermindering teruggevorderde aanspreken.

Hoewel men zich niet met zekerheid over de motieven van deze beslissing kan uitspreken, gaat deze, gezien het door allen aanvaarde verband waarvan hoger sprake, onmiskenbaar in de richting van de theorie van het «pars haereditatis».

Het Tribunaat zal zich verzetten tegen deze beslissing en als hoofdmotief dit van Maleville hernemen. Het bijkomend argument dat werd aangevoerd is onbeduidend, naast de kwestie en lijkt eerder op een petitio principii.

Zijn opvatting (die van het romeinsrechtelijke «pars bonorum» dus) heeft het Tribunaat willen neerleggen in een nieuwe formule. Deze formule wordt goedgekeurd door de Raad van State. Ze is deze van ons huidig artikel 921.

Nu dient wel toegegeven dat bij de stemming in de Raad van State, na het verslag van de bespreking in het Tribunaat, een «nieuw» argument werd bijgevoegd door Tronchet (die bij het debat in de Raad van State afwezig was). We komen hierop terug. Hier willen we alleen aanstippen dat Tronchet zich vooraf aansloot bij het argument van het Tribunaat en dat, na goedkeuring in de Raad van State, nog

door andere sprekers — vooral verslaggever Jaubert en spreker Favard, wier uiteenzetting de basis was waarop uiteindelijk door de wetgever werd gestemd (4) — uitdrukkelijk de theorie van het Tribunaat werd gestaafd.

We willen niet zover gaan als Merlin en Chabot en verklaren dat de reserve van het Burgerlijk Wetboek de oude romeinsrechtelijke legitima is. We kunnen zelfs in het beperkt geval van artikel 921 niet absoluut bewijzen dat het beslissend argument deze romeinsrechtelijke opvatting was van het Tribunaat maar het bewijs van het tegenovergestelde lijkt ons alleszins veel moeilijker! En wat ons uit dit alles zeker bedenkelijk lijkt is het feit dat men om een klare teksts teniet te doen beroep wil gaan doen op een formule uit een ander artikel, klaarblijkelijk berustend op een theorie die door niemand meer aanvaard wordt, deze van het zogenoemde « pars bonorum » (5).

3) Zoals in 1) werd aangewezen dekken de in 921 en 922 gebruikte begrippen mekaar niet. De letterlijke toepassing van artikel 922 brengt, als enig rechtstreeks verschil met de op dit ogenblik aanvaarde oplossing, met zich mee een vermindering van de berekeningsmassa (nl. met de waarde van de schulden die de bestaande goederen overtreffen). Hierdoor wordt natuurlijk het beschikbaar gedeelte vermindert maar eveneens het deel dat aan de reservataire moet toekomen zodat de schulden die de activa overtreffen — en door een letterlijke toepassing van artikel 922 ingeschakeld worden — niet alleen door de begiftigden worden gedragen: de begiftigden dragen maximum de helft nl. in het geval van één kind-reservataire; indien er twee of drie kinderen zijn draagt hun gezamenlijk aandeel in de schuld slechts evenveel als dit van ieder kind.

Het objekt, de « ratio legis » van beide artikelen zijn gans verschillend: in het ene geval wil men nagaan wat er met het eventueel teruggevorderde zal gebeuren, wie het zal kunnen aanspreken enz., in het andere geval wil men enkel berekenen of en hoeveel teruggevorderd mag worden van de begiftigden.

Maar we kunnen verder gaan: nemen we het hierboven aangegeven voorbeeld en de hypothese van één kind-reservataire. Indien men artikel 922 toepast zal de begiftigde 10.000 fr. ontvangen, de reservataire eveneens 10.000 fr. en de schuldeisers de volledige 70.000 fr. waarop zij recht hadden. Indien men artikel 922 niet toepast zal de begiftigde uiteindelijk 20.000 frank ontvangen, de reservataire 20.000 fr. en de schuldeisers? Men zal vinden: 50.000 fr. Inderdaad, maar toch is dit niet de uiteindelijke toestand!

Iedereen zal aanvaarden dat het teruggevorderde, zij het niet in de nalatenschap dan toch in het persoonlijk vermogen van de erfgenaam terugkomt. Welnu, in geval (slechts in dit geval rijst de betwisting) de schulden van de nalatenschap de bestaande goederen overtreffen zal door de schuldeisers het persoonlijk vermogen, dus ook het teruggevorderde, kunnen aangesproken worden.

En dan? Wel kan men dan nog zeggen dat de schuldeiser er toch niet van « geniet »? Hij geniet er in elk geval van. Wat kan dan de betekenis zijn van « ni en profiter »? En welk argument zou men dan halen uit deze zinsnede die zelf geen betekenis blijkt te hebben?

En moet men dan eveneens niet aanvaarden dat een letterlijke toepassing van artikel 922 de weg opgaat van een grotere billijkheid? De reservataire die slechts 10.000 zou ontvangen, zou uiteindelijk, indien hij een persoonlijk vermogen heeft, toch nog instaan voor de overgebleven 20.000 frank schulden die met de bestaande goederen niet konden betaald worden en aldus

in de hele bewerking 10.000 frank inschieten. Is het niet normaler dat de begiftigde zijn deel draagt in deze 20.000 frank schuld, zodat uiteindelijk de reservataire toch nog zijn reserve zuiver ontvangt: 10.000 frank, wat dan nog niet meer zal zijn dan wat de begiftigde opneemt.

Het lijkt maar rechtvaardig dat de begiftigden hun deel dragen. En als de reservataire, in onze interpretatie van artikel 922, meer ontvangen dan is dit omdat zij voor meer schulden instaan. En niet omdat men (in die zin het argument van Treilhard en enigszins dat van Tronchet (6)) een geschenk wil bezorgen aan de schuldeisers ten koste van de begiftigden. De schenkingen ondergaan immers ook de invloed van de schulden die het actief niet overtreffen. Er is geen reden waarom ze niet de invloed zouden ondergaan der schulden, die eventueel de bestaande goederen overtreffen.

Maar, zeggen de auteurs, dit alles is slechts waar in één geval, dat nl. van een zuivere aanvaarding. Hier alleen immers dient het persoonlijk vermogen in te staan voor de schulden van de overledene. En, zegt men, ieder zal dit vermijden door beroep te doen op het voorrecht van boedelbeschrijving.

Men redeneert dus in de hypothese van een voorrecht van boedelbeschrijving, die als de enig logische aanzien wordt.

a) Vooreerst lijkt ons de hypothese van een zuivere aanvaarding niet zo denkbeeldig, niet zo « onlogisch » en zeker in niet geringe mate in de praktijk nawijsbaar. Inderdaad, het voorrecht van boedelbeschrijving is een echt « voorrecht », t.t.z. 1) het moet ingeroepen worden; het kan bij vergissing nagelaten worden; 2) het moet effect sorteren; men kan het verliezen: bepaalde vormen en termijnen zijn vereist en men kan zich « verbranden » door een daad van erfgenaam te stellen (b.v. precies het instellen van de vordering tot vermindering, welke juist volgens boven aangewezen algemeen aanvaarde opvatting, een daad van erfgenaam is!)

We kunnen zeggen dat in het theoretisch denkbaar en praktisch voorkomend geval van een zuivere aanvaarding, zelfs bij deficitaire nalatenschap, de woorden « ni en profiter » van artikel 1921, waarop men zich steunt, zonder betekenis blijken te zijn.

b) Veronderstellen we nu dat het voorrecht wordt ingeroepen en effect sorteert. De reservataire wordt daardoor vooreerst (ook chronologisch) in een bepaalde verhouding gesteld met de schuldeisers, die, volgens de eigen techniek van de instelling van het voorrecht, slechts hun vorderingen kunnen uitvoeren op en ten belope van de bestaande goederen alleen. Deze situatie t.o.v. de schuldeisers is bepaald vóór er sprake is van de vordering tot vermindering, vermits, indien het voorrecht niet ingeroepen wordt vóór het instellen van de vordering, deze laatste, zijnde een « daad van erfgenaam », ipso facto op definitieve wijze een zuivere aanvaarding impliceert.

Bij de berekening dus van het beschikbaar gedeelte word ik alleen gekonfronteerd met de begiftigden, terwijl ik mij reeds t.o.v. de schuldeisers in een bepaalde verhouding bevind.

De schuldeisers zullen inderdaad slechts aanspraak kunnen maken op een deel der schulden belopende het totaal der bestaande goederen. Maar dit is geen argument tegen artikel 922, vermits de oorzaak gelegen is, zoals we zegden, in de eigen techniek van het instituut van het voorrecht en vermits wij willen vooropstellen dat in dit geval ten aanzien van de begiftigden bij de

berekening van het beschikbaar gedeelte slechts deze schulden mogen afgetrokken worden welke uiteindelijk gedragen worden. En hier treedt een begrip naar voor, nl. het «likwidatiebedrag» der schuld, dat zijn plaats vindt in een realistische rechtstechniek en trouwens normaal aangewend wordt in andere gebieden van het recht, o.a. het fiscale. Indien definitief is uitgemaakt door de speciale werking van het voorrecht van boedelbeschrijving dat slechts de bestaande goederen zullen kunnen aangesproken worden en nooit de persoonlijke goederen van de reservataire, dan is het maar logisch en billijk dat deze reservataire in zijn berekening t.o.v. de begiftde alleen deze schulden mag aanvoeren welke hij werkelijk zal dienen te betalen. Nemen we ons voorbeeld: eerst wordt het voorrecht ingeroepen. Hierdoor is definitief bepaald dat het uiteindelijk schuldbedrag slechts 50.000 frank zal belopen. Vervolgens wordt de vordering tot vermindering ingesteld. Welnu, het zou onbillijk zijn indien de reservataire een schuldbedrag (70.000 frank) zou aanvoeren dat hij niet zal moeten betalen (maar waardoor hij wel het beschikbaar gedeelte t.o.v. de begiftigden zou verminderen).

Als besluit kunnen we zeggen dat de formule van artikel 921 ons op geen enkele grond lijkt terug te gaan tenzij op een verwarring in de geesten zelf van de opstellers. En we kunnen ons van de indruk niet ontdoen dat zij wél iets bepaalds ermee hebben bedoeld, zoals met gans de instelling van de reserve, iets dat zij nochtans niet hebben uitgewerkt. Ogenschijnlijk hebben zij de gerecupereerde goederen en zelfs de ganse reserve willen «veilig» stellen van alle aanspraken van schuldeisers. Hiertoe hoefden ze deze als een afzonderlijk vermogen buiten het persoonlijk vermogen van de erfgenamen te houden. Dit laatste hebben ze, zoals blijkt uit de voorbereidende werken, niet uitgewerkt.

Uit dit alles blijkt in elk geval dat het argument van artikel 921 niet steekhoudend kan zijn.

4) Op zichzelf beschouwd komt artikel 922 trouwens zeer logisch voor in het raam van een gefundeerde rechtstechniek in verband met een bepaalde vermogensvoorstelling deze nl. ontleend aan de boekhouding, reeds voorhanden in het Romeinse recht.

Traditioneel was het begrip «vermogen» niet te identificeren met «bezittingen», wel met een geheel van goederen en schulden, een mathematisch begrip, een rekening met een credit- en debetzijde, een tegenstelling van statistische reeksen. Daaruit komt onmiddellijk een «saldo» naar voor dat dan ook het geheel condenseert. Om het vermogen van een persoon voor te stellen plaats ik dan aan de ene zijde zijn verworvenheden, aan de andere zijde zijn schulden en dit vanaf het ogenblik dat die persoon goederen kon verwerven en schulden hebben (eigenlijk vanaf zijn ontvangenis). Zo komt men tot een dynamische voorstelling in een tijdsdimensie geplaatst.

Men werkt eigenlijk met twee saldo's, elk het resultaat van een afzonderlijke rekening: vooreerst het goederensaldo, zijnde het verschil tussen de verworven goederen en de vervreemde of teniet gegane goederen; vervolgens het schuldensaldo, zijnde het verschil tussen aangegane of opgelopen schulden en de teniet gegane.

Welnu, bij de dood van een persoon wordt zijn vermogensbalans opgemaakt, die niets anders is dan een combinatie van het goederensaldo en het schuldensaldo. Wat vraagt de wet nu? Dat vóór deze bewerking een correctie worde aangebracht aan het saldo der goederen wegens de niet-tegenwerpelijkheid van sommige der geboekte vervreemdingen (nl. de schenkingen) t.o.v. sommige erfgenamen (nl. de reservataire). Praktisch komt het hierop neer dat de waarde

van het totaal der schenkingen bij het saldo der goederen wordt gevoegd.

Grondiger beschouwd en juister uitgedrukt gaat het eerder om het verbod t.o.v. sommige erfgenamen sommige vervreemdingen af te schrijven op de debetzijde van de goederenrekening.

Tenslotte wordt, zoals gezegd, tegenover dit (vooraf) verbeterde goederensaldo, dat dus én de bestaande goederen én de geschonken goederen bevat, het schuldensaldo geplaatst... Dit laatste moet trouwens in eenzelfde zin vooraf gezuiverd worden van de schulden die niet werkelijk moeten betaald en dus niet kunnen afgeschreven of aan de begiftigden tegengeworpen worden, b.v. de verjaarde, de natuurlijke schuldvorderingen en... deze welke door de werking van het voorrecht van boedelbeschrijving uitgeschakeld werden, zoals hoger werd aangevoerd.

* * *

Het was niet onze bedoeling uit deze bedenkingen enig besluit te trekken of enig voorstel te halen voor het gebied van de praktijk. Men kan immers oordelen dat een sterk en «van oudsher» bevestigde wijze van interpreteren de letter van de wet overwonnen heeft en een nieuw gewoonterecht in het leven heeft geroepen.

Toch is het niet onnuttig voor degenen die zich met aandacht buigen over de ware zin en de achtergrond van ons recht en eveneens voor de mensen van de praktijk te beseffen dat het hier historisch, juridisch-technisch en volgens de regelen van de billijkheid om een vergissing gaat. Deze is nu niet goed te maken op de klassieke manier door de wet te wijzigen, maar integendeel door deze toe te passen. En zoals we meenden aan te tonen zou dit een vooruitgang betekenen niet alleen wat betreft een deel van het historisch inzicht in ons recht, maar vooral wat betreft de billijkheid en een juiste rechtstechniek. Ons probleem is trouwens niet beperkt tot de enkele vermelde artikelen, maar een ganse opvatting van het instituut van de de reserve wordt erdoor in betwisting gesteld.

R. DILLEMANS

(1) (cfr. tekst van artikel 922 Burgerlijk Wetboek)

(2) Oeuvres de Pothier, Tome VI, blz. 200 «...la masse des existants à laquelle il fait ajouter, par fiction, tous ceux dont il a disposé de son vivant par des donations entre-vifs... Cette masse ainsi composée, on doit en déduire les frais funéraires les dettes et autres charges de la succession».

(3) (cfr. tekst van artikel 921 Burgerlijk Wetboek).

(4) Verslag door Jaubert, voor het Tribunaat in de zitting van 9 floréal jaar XI (Loché, Législation civile, commerciale et criminelle, blz. 350). Rede uitgesproken door Favard voor het Wetgevend Lichaam in zitting van 13 februari jaar XI, «...ce n'est pas comme héritiers que les enfants demandent le retranchement...» (Loché, ibid. blz. 368).

(5) Ziehier een klare tekst die voorkomt in de oorspronkelijke verslagen van de discussie in het Tribunaat: «L'action en réduction est un droit purement personnel. Il est réclamé par l'individu comme enfant, abstraction faite de la qualité d'héritier qu'il peut prendre ou non. S'il en était autrement, il arriverait souvent que l'action en réduction serait illusoire... Toutes ces idées sont rendues par la rédaction proposée». («Procès-Verbaux et Déclarations concernant le Code Civil; Tribunal, section de législation; séance du 10 germinal an XI et jours suivants» in de Archives Nationales, CXIV A, C633, Cote 21).

(6) Het argument van Tronchet komt hierop neer: men mag het teruggevorderde niet als «geschenk» aan de schuldeisers geven: de schuldeiser heeft geen recht op de geschonken goederen die immers door de schenking definitief in het patrimonium van de begiftigde overgingen (dit is onjuist: dit «definitief» karakter wordt reeds tegengesproken door het feit dat deze schenkingen later kunnen verminderd of gans teruggevorderd worden uit naam van de reserve!) «Il n'y aurait plus de légitime assurée, si elle pouvait être enlevée par un créancier postérieur sur la chose aliénée avant que sa créance existât. Il doit s'imputer de n'avoir pas connu la condition de son débiteur et il avait les moyens de s'en instruire, puisque la donation était publique (!) Ainsi la peine de son imprudence tomberait sur le légitimaire, auquel cependant la loi n'a accordé une réserve que pour le mettre à l'abri des dissipations de son père, ou plutôt le créancier deviendrait légitimaire». (Loché, ibid., blz. 304).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 24 mei 1957.

Voorzitter : M. de Clippele.

Raadsheer-Verslaggever : M. De Bersaques.

Advocaat-Generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Advocaat : Mr. Simont.

Arbeidsongeval. — Begrip. — Plotselinge gebeurtenis.

Het arbeidsongeval is een ongewone, plotselinge gebeurtenis, veroorzaakt door de plotselinge werking van een uitwendige kracht, die zich tijdens en ter zake van de uitvoering van een arbeidsovereenkomst voordoet.

Door aan herhaalde, lichte intoxicaties met lichtgas het karakter van een arbeidsongeval toe te kennen, terwijl zulke intoxicaties niet een plotselinge gebeurtenis uitmaken, heeft het bestreden vonnis artikel 1 van de bij K.B. van 28 september 1931 gecoördineerde wetten op de vergoeding der schade, voortspruitende uit arbeidsongevallen, geschonden.

N.V. Le Patrimoine t/ Verbraecken . en cs.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 januari 1956 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 der Grondwet, 1, en, in het bijzonder alinea's 1 en 6, der wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen, samengeordend bij koninklijk besluit van 28 september 1931, alinea 3 van gezegd artikel 1 gewijzigd door artikel 1 der besluitwet van 9 juni 1945,

doordat het bestreden vonnis, wijzende op het feit dat de vergiftiging door lichtgas waaraan verweerder Verbraecken leed « op zichzelf een abnormale en plotselinge uitwendige kracht of oorzaak daarstelt welke tot het ontstaan van de geestes- en zenuwkrankheid minstens heeft bijgedragen », eruit afleidt « dat zulks volstaat om tot arbeidsongeval te besluiten... » en daaruit besluit dat de geestes- en zenuwkrankheid waardoor verweerder aangetast was het gevolg van een arbeidsongeval is en dat, derhalve, zijn zelfmoordpoging — het gevolg zijnde van die geestes- en zenuwkrankheid — haar oorzaak vindt in een arbeidsongeval;

dan wanneer deze redenen duister en dubbelzinnig zijn, daar de vaststellingen van de rechter over de grond het niet mogelijk maken te bepalen welk ter zake het arbeidsongeval is, dit wil zeggen de plotselinge gebeurtenis voortgebracht door de werking van een uitwendige kracht en die een abnormaal karakter vertoont ten aanzien van het verricht werk, en dan wanneer de vergiftiging door lichtgas, bij verweerder vastgesteld, op zichzelf geen uitwendige kracht, dit wil zeggen een oorzaak van uitwendige oorsprong die niet aan het slachtoffer zelf te wijten is, uitmaakt;

waaruit volgt dat de rechtbank haar beslissing niet wettelijk gemotiveerd heeft (schending van artikel 97 der Grondwet) en het wettelijk begrip van het arbeidsongeval heeft miskend (schending van

artikel 1 van de wetten samengeordend bij koninklijk besluit van 28 september 1931);

Overwegende dat volgens het vonnis het verkeersongeval, waarvan verweerder Verbraecken het slachtoffer werd, een poging tot zelfmoord uitmaakte door verweerder gepleegd ten gevolge van de zware neurasthenie waaraan hij leed;

Overwegende dat de rechter over de grond vaststelt dat die neurasthenie gedeeltelijk te wijten is aan herhaalde en lichte intoxicaties door lichtgas, door verweerder tijdens de uitvoering van zijn arbeid ondergaan;

Overwegende dat het arbeidsongeval een ongewone, een plotselinge gebeurtenis is, veroorzaakt door de plotselinge werking van een uitwendige kracht, die zich tijdens en ter zake van de uitvoering van een arbeidscontract voordoet;

Overwegende dat, door aan herhaalde, lichte intoxicaties met lichtgas het karakter van een arbeidsongeval toe te kennen, dan wanneer zulke intoxicaties geen plotselinge gebeurtenis uitmaken, het bestreden vonnis artikel 1 der bij koninklijk besluit van 28 september 1931 samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen heeft geschonden;

dat het middel derhalve gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat de melding van onderhavig arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

En gelet op de wet van 20 maart 1948, veroordeelt aanlegster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer, — 7 december 1956.

Voorzitter : M. de Clippele.

Raadsheer-verslaggever : M. de Bersaques.

Advocaat-Generaal : M. Depelchin.

Advocaat : Mr. della Faille d'Huyssse.

Onvoldoende motivering. — Dubbelzinnige redengeving. — Mededinging tussen echtgenoten.

Om te beslissen dat de mededinging tussen echtgenoten mogelijk is, steunt het bestreden arrest op de enige overweging, dat de man aan zijn vrouw de machtiging heeft gegeven een afzonderlijke handel te drijven, welke machtiging volgens het arrest « voor gevolg heeft, welke ook het huwelijkstelsel weze, de uitbating van gezegde handel en de winsten eruit voortvloeiend aan het beheer van de man te onttrekken ».

Die beweegreden is dubbelzinnig en verstrekt derhalve geen passend antwoord op het door de man aangevoerde.

Het Hof van Beroep laat immers in het midden of de aldus geformuleerde regel toepasselijk was in al de gevallen, waarin de handelszaak en de vruchten daarvan behoorden tot de goederen van de gemeenschap dan wel of het heeft beschouwd,

dat de handelszaak en de vruchten daarvan ingevolge de door de man gegeven machtiging ten bate van de vrouw voorbehouden goederen werden.

Het bestreden arrest heeft aldus het in het middel aangehaalde artikel 97 van de Grondwet geschonden.

Vermeire t/ Roos.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen op 24 mei 1955 door het Hof van beroep te Gent;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 223 a en b, 224 a tot f, 1101, 1134, 1317, 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 2, 3, 4 van het koninklijk besluit van 23 december 1934 tot bescherming van de handelaars tegen mededinging,

doordat het bestreden arrest de eis tot stopzetting van verweerster tegen haar man aanneemt om reden dat de machtiging, door de man aan de vrouw gegeven om een afzonderlijke handel uit te baten, « voor gevolg heeft de uitbating van gezegde handel en de winsten eruit voortvloeiend aan het beheer van de man te onttrekken (artikel 223 a en volgende van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 20 juli 1932) » (artikel 224 ?), zonder rekening te houden met de laatste alinea van artikel 224 a van het Burgerlijk Wetboek en met het middel dat eiser eruit putte, middel dat door het bestreden arrest absoluut onbeantwoord wordt gelaten,

dan wanneer eiser in zijn conclusies deed gelden « dat appellante geenszins bewijst dat het handelsfonds een eigen goed zou zijn; dat zij inderdaad geenszins kan staande houden dat deze handel zou zijn opgericht met eigen gelden; dat immers de handel voornamelijk opgericht werd met gelden, voortkomende van leningen door beide echtgenoten aangegaan », wat de opwerping uitmaakte van het feit dat de handel noch zijn opbrengst voor eiseres voorbehouden goederen uitmaakt, opwerping die door de eerste rechter aangenomen werd :

Overwegende dat het arrest vaststelt, overeenkomstig de conclusies van aanlegger, dat het handelsfonds door verweerster geëxploiteerd, krachtens het huwelijkscontract, geen eigen goed van verweerster is;

Dat, om te beslissen dat, in strijd met de bewering van aanlegger, de mededinging tussen echtgenoten mogelijk is, het arrest steunt op de enige overweging dat aanlegger aan verweerster de machtiging heeft gegeven om die handel te drijven, machtiging welke, volgens het arrest « voor gevolg heeft, welke ook het huwelijksstelsel weze, de uitbating van gezegde handel en de winsten eruit voortvloeiend aan het beheer van de man te onttrekken (artikel 223 a en volgende van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 20 juli 1932) »;

Overwegende dat die beweegreden dubbelzinnig is en derhalve geen passend antwoord verstrekt op de aanvoering van aanlegger;

Overwegende immers dat het Hof van Beroep in het midden laat of de aldus geformuleerde regel toepasselijk was in al de gevallen waarin het handelsfonds en de vruchten ervan van de gemeenschap afhingende goederen waren ofwel indien het heeft beschouwd dat het handelsfonds en de vruchten ervan, ingevolge de door de man gegeven machtiging, ten bate van de vrouw voorbehouden goederen werden;

Dat het arrest aldus het in het middel aangeduide artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — Het bij bovenstaand cassatie-arrest vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 24 mei 1955 is verschenen in het R.W. 1955/1956, 590.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 22 mei 1957.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin
en Van der Haegen.

Advocaat-generaal : M. Van den Eynde.

Advocaten : Mrs. Van der Straten en De Peuter.

Onteigening. — Onteigening ten behoeve van rijks-middelbare school. — Het K.B. tot onteigening moet steunen op een wet.

De onteigening heeft een uitzonderlijk karakter ; zij kan slechts worden toegestaan in de door de wet voorziene gevallen. Alle analogische uitlegging is verboden, zodat elke twijfel omtrent de draagwijdte van de onteigeningswet tegen de onteigenaar en ten voordele van de onteigende moet werken.

De bepalingen van artikel 11 van de Grondwet en van artikel 1 van de wet van 27 mei 1870 dienen derhalve te worden samengevoegd.

Wanneer de werken ten koste van de Staat dienen te worden uitgevoerd, moet aan het Koninklijk Besluit tot onteigening een wet voorafgaan, die tot de uitvoering van de werken uitdrukkelijk of stilzwijgend, doch zonder enige twijfel, de nodige machtiging verleent, onder meer de goedkeuring van de begroting, die de nodige uitgaven voorziet.

De wet van 22 juni 1953, houdende inrichting van een fonds der schoolgebouwen en universitaire gebouwen van het Rijk, verleent principieel aan de Staat machtiging tot de eventuele uitvoering van werken voor het uitbreiden van een rijksmiddelbare school en tot onteigening daartoe.

Zo het principe van de scheiding der machten aan de rechtbanken niet toelaat hun onderzoek uit te strekken tot de verklaring zelf van algemeen nut, daar deze soeverein door de bestuurlijke macht wordt verleend, zijn zij echter bevoegd na te gaan of de bestuurlijke akte waarbij het algemeen nut is vastgesteld, wel in uitvoering van een toepasselijke wet is getroffen en in de vereiste vormen ; zij kunnen tevens zo nodig het K.B. van onteigening verklaren en zijn draagwijdte bepalen.

Het blijkt niet dat het K.B. van 2 maart 1955 steunt op de wet van 22 juni 1953.

Belgische Staat (Minister van openbare werken)
t/ Commissie van Openbare Onderstand
der stad Herentals.

Gezien in behoorlijke uitgifte het vonnis waartegen beroep gewezen op 15 februari 1956 door de rechtbank van eerste aanleg te Turnhout;

Gezien de akte van beroep dd. 1 maart 1956;

Overwegende dat het beroep ingesteld werd naar

de vorm en tijd bepaald door artikel 6 der wet van 17 april 1935 en mitsdien regelmatig is;

Overwegende dat appelland vervolgt, krachtens de koninklijke besluiten van 2 maart 1955 en 3 juni 1955 ten behoeve van de Rijksmiddelbare school te Herentals, de onteigening ten algemeen nut en bij hoogdringende omstandigheden van 2 aren 95 centiareen te nemen in het perceel gelegen en gekadastraerd onder Herentals Wijk C Nr 307, groot 15 aren 10 centiareen, eigendom van geïntimeerde;

Dat zijn eis ingeleid bij exploit van 3 oktober 1955 er toe strekte te horen verklaren dat de daartoe vereiste wettelijke pleegvormen vervuld werden, dienvolgens de onteigening van de kwestige strook te horen uitspreken en de onteigeningsvergoedingen, bij gebrek aan akkoord tussen partijen, te horen vaststellen overeenkomstig de wet van 10 mei 1926;

Overwegende dat het vonnis a quo voor recht zegt dat de wettelijke administratieve pleegvormen niet gevolgd werden en verklaart dat de rechtspleging niet verder dient gezet;

Overwegende dat geïntimeerde volhardt in de middelen en excepties door haar voor de rechtbank ingeroepen; dat zij, zich steunende op artikel 11 der grondwet, beweert dat de koninklijke besluiten van 2 maart 1955 en 3 juni 1955, waarbij respectievelijk de litigieuze onteigening voorzien en de urgent-verklaring verleend werden, ten behoeve en voor het uitbreiden van de Rijks Middelbare school te Herentals, elke wettelijke basis zouden missen en ongrondwettelijk zouden zijn;

Overwegende dat luidens artikel 11 van de Grondwet, niemand van zijn eigendom kan ontzet worden dan ten algemeen nut in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald;

Overwegende dat de onteigening immers een uitzonderingskarakter heeft; dat zij slechts toegestaan kan worden in de gevallen voorzien door de wet, dat alle analogische uitlegging verboden is zodat elke twijfel betreffende de draagwijdte van de onteigeningswet tegen de onteigenaar en ten voordele van de onteigende dient weerhouden (Picard : *Traité Général de l'Expropriation* bl. 36 en 37; — *Novelles : V° Expropriation* Nr 43);

Overwegende dat de beschikkingen van artikel 11 der grondwet en van artikel 1 der wet van 27 mei 1870 dienen derhalve samengevoegd;

Dat luidens deze laatste de onteigening geschiedt ten algemeen nut krachtens een wet of een koninklijk besluit waarbij de werken, die haar noodzakelijk maken, toegelaten worden en in werkelijkheid het algemeen nut gedekreteerd wordt;

Dat wanneer, zoals in casu, de werken ten koste van de Staat dienen uitgevoerd, moet aan het onteigenings koninklijk besluit een wet voorafgaan die tot de uitvoering der werken uitdrukkelijk of stilzwijgend, doch zonder enige twijfel, de nodige machiging verleent, onder meer de stemming van de begroting die de nodige uitgaven voorziet (Vauthier Nr 245; — *Del Marmol N.I. Nr 105*; — *R.P.D.B. V° Expropriation* Nrs 61 en 62; — *Novelles : V° Expropriation* Nr 36);

Overwegende dat appelland beweert dat de litigieuze onteigening geschiedt krachtens de wet van 22 juni 1953 houdende inrichting van een Fonds der schoolgebouwen en universitaire gebouwen van het Rijk;

Dat geïntimeerde voorhoudt dat waar appelland voor de eerste rechter slechts de wet van 2 april 1948 tot beweerde basis van het onteigenings koninklijk besluit van 2 maart 1955 ingeroepen had terwijl deze wet niet meer in voege was, hij thans niet gerechtigd zou zijn de wet van 22 juni 1953 te doen gelden;

Overwegende dat van deze laatste wet gewag is gemaakt in het vonnis a quo en eveneens in de akte van beroep; dat het middel er uitgeput is en niet het karakter van een nieuwe eis vertoont derwijze dat het regelmatig aan de beoordeling van het Hof voorgelegd is;

Overwegende dat luidens artikel 1 der wet van 22 juni 1953, het bewust Fonds ingesteld werd ten einde te voorzien in de uitgaven verbonden aan de werken in de artikelen 3 en 5 van deze wet opgesomd;

Dat artikel 3 beschikt : « Ten laste van het Fonds worden onderstaande werken uitgevoerd alsmede de onteigeningen waartoe zij aanleiding zouden geven :

» a) Modernisering, vergroting en inrichting der scholen en daarbijhorende pensionaten, afhangende van het middelbaar, het normaal, het hoger, het technisch en het kunstonderwijs van het Rijk;

» b) Bouw van nieuwe inrichtingen en pensionaten »;

Overwegende dat het niet ernstig kan betwist worden dat door de wet aldus principieel aan appelland machtiging verleend wordt tot de eventuele uitvoering van werken voor het uitbreiden van de Rijks-Middelbare School van Herentals en tot de daartoe nodige onteigeningen over te gaan;

Dat geïntimeerde dienvolgens ongegrond is te beweren dat de koninklijke besluiten van 2 maart en 3 juni 1955 nietig zouden zijn wegens het niet bestaan ener wet waarbij de onteigening voor schoolgebouwen zou voorzien zijn;

Overwegende dat in ondergeschikte orde geïntimeerde aanvoert dat in elk geval het koninklijk besluit van 2 maart 1955 nietig zou zijn om reden het de wettelijke basis waarop het zich steunt niet aanstipt;

Overwegende dat voormeld koninklijk besluit uitsluitelijk de wet van 27 mei 1870 aanhaalt dewelke van algemene draagwijdte is en niet kan gelden als machtiging tot de beoogde werken aan de Rijks Middelbare School te Herentals, noch tot de litigieuze onteigening; dat in het bedoeld koninklijk besluit geen gewag is gemaakt van de wet van 22 juni 1953;

Overwegende dat zo het principe van de machtscheiding aan de rechtbanken niet toelaat hun onderzoek te doen dragen over de verklaring zelve van algemeen nut daar deze soeverein door de bestuurlijke macht wordt verleend, zij echter bevoegd zijn om na te gaan of de bestuurlijke akte waarbij het algemeen nut vastgesteld werd wel in uitvoering van een toepasselijke wet werd getroffen en zulks in de vereiste vormen; dat zij tevens, zo nodig, het onteigenings koninklijk besluit kunnen verklaren en zijn draagwijdte bepalen (*Novelles V° Expropriation* Nrs 36 en 167); dat zulks trouwens in het kader staat van het aan de rechter door artikels 4 en 5 der wet van 25 april 1835 opgelegd onderzoek;

Dat het treffen van een regelmatig onteigenings koninklijk besluit trouwens een der gewichtigste voorgeschreven formaliteiten is;

Dat in geval dit koninklijk besluit door onregelmatigheden aangetast is, de rechter zijn vernietiging niet moet uitspreken maar slechts vaststellen dat het faalt aan een essentieel element van geldigheid en zonder uitwerksel is (Verb. 18 december 1953, Pas. 1954, I, 320);

Overwegende dat het past na te gaan of de wet van 22 juni 1953 in casu werkelijk toegepast werd en of appelland, die hier de last van het bewijs heeft, bewijst dat het koninklijk besluit van 2 maart 1955 wel op deze wettelijke basis gesteund werd alhoewel zulks uit zijn tekst niet blijkt);

Overwegende dat de wet van 22 juni 1955 een kader- of principes-wet is;

Dat overeenkomstig haar artikel 2, opdat dit op bepaalde werken en onteigeningen zou kunnen toegepast worden er essentieel en vooreerst een beslissing of besluit door de Minister van Openbaar Onderwijs moest genomen worden;

Dat dusdanig besluit in casu door appellant, noch voorgelegd noch uitdrukkelijk ingeroepen wordt terwijl dit besluit onontbeerlijk is ten opzichte van de toepassing van de wet;

Dat het koninklijk besluit van 2 maart 1955 door de Minister van Openbaar Onderwijs zelfs niet mede ondertekend werd;

Dat het evenmin bewezen is dat de Minister van Openbare Werken regelmatig op grond van artikel 2 dezer wet met de uitvoering van de kwestige werken zou belast geweest zijn;

Dat uit de door appellant neergelegde bescheiden of andere bestanddelen der zaak ook niet met de vereiste zekerheid blijkt dat het Fonds der schoolgebouwen krachtens artikel 1 der wet van 22 juni 1953 voorziet of moet voorzien in de uitgaven verbonden aan de voor het uitvoeren van de Rijks Middelbare school te Herentals beoogde werken en onteigeningen;

Dat geen materiële uiting waar te nemen is van het ingrijpen van het Fonds of van de Ministers van Openbaar Onderwijs en van Openbare Werken in hun hoedanigheid van beheerders van het Fonds of van de tussenkomst van het adviserend Comité voorzien bij artikels 2 en 4 der wet van 22 juni 1953;

Overwegende dat het derhalve niet vaststaat dat het koninklijk besluit van 2 maart 1955 uitgevaardigd werd op grond der wet van 22 juni 1953; dat er allermint dienaangaande een zeer ernstige twijfel bestaat dewelke tegen de onteigenaar en ten voordele van de onteigende moet spelen;

Overwegende dat de onteigende gerechtigd is van meet af te weten op welke wettekst de uitvoerende macht zich steunt om hem van zijn eigendom te onteigenen;

Dat de vermelding van de wet van 1953 in de inleiding van het koninklijk besluit van 2 maart 1955 dan ook des te noodzakelijker was daar de onteigende door geen van de andere bestuurlijke bescheiden zulks kon vernemen zodat de belangen van haar verdediging hier benadeeld werden;

Overwegende dat in die voorwaarden de eerste rechter dan ook terecht heeft vastgesteld dat waar in het koninklijk besluit van 2 maart 1955 slechts de wet van 27 mei 1870 aangeduid was, het niet beantwoordt aan de vereisten van artikelen 11, 78 en 107 der grondwet;

Dat hij ook oordeelkundig overwogen heeft dat het aan de rechtbank niet behoort deze leemte aan te vullen en evenmin voor recht te zeggen dat de litigieuze onteigening gegrondvest is op de wet van 22 juni 1953 terwijl zulks geenszins vaststaat;

Overwegende dat het aldus bewezen is dat de wettelijke administratieve pleegvormen in casu niet nageleefd werden zodat de rechtspleging niet mag doorgezet worden;

Overwegende dat het zonder belang is en als overbodig voorkomt te onderzoeken naar de grond van de overige middelen en excepties door geïntimeerde opgeworpen ten opzichte zowel van het koninklijk besluit van 2 maart 1955 dan betreffende het koninklijk besluit van 3 juni 1955 hetwelk in casu zonder uitwerking moet blijven daar het koninklijk besluit van 2 maart het reeds moet;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 waarvan de beschikking werd nageleefd,

Gehoord de Heer Advocaat-generaal van den Eynde de Rivieren in zijn eensluidend advies ter openbare zitting gegeven,

Alle andere of strijdige besluiten verwerpende,

Ontvangt het beroep naar vorm; verklaart appellant zonder grieven; wijst zijn beroep af en bevestigt het bestreden vonnis.

Veroordeelt appellant tot de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 12 maart 1957.

Voorzitter : M. Maraïte.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Vanparijs.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs. Deldijke, Delwiche en Hubené.

Aansprakelijkheid voor een dier. — Artikel 1385 B.W. — Aansprakelijkheid van de vervoerder van het dier.

Luidens artikel 1385 B.W. is voor de schade, welke door een dier is veroorzaakt, aansprakelijk, ofwel de eigenaar van het dier, ofwel degene, die de juridische bewaking er over heeft; evenwel geldt geen cumulatieve verantwoordelijkheid; alleen hij moet voor de schade instaan, die de bewaking in haar juridische betekenis over het dier heeft.

De bewaking behoort toe aan degene, die het meesterschap over het dier uitoefent en daaruit voordeel haalt.

Krachtens de vervoerovereenkomst is dit meesterschap aan de vervoerder van het dier overgedragen.

Van Heyste t/ Vandermander en De Waele
en Vandermander t/ De Waele.

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken onder meer de uitgifte van het beroepen vonnis gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Gent op 29 maart 1956;

Overwegende dat beide hogere beroepen regelmatig zijn naar tijd en vorm;

Overwegende dat de zaken ingeschreven onder nummers 7576 en 7577 samenhangend zijn en als dusdanig dienen samengevoegd te worden;

Overwegende dat De Waele op 15 februari 1955 een stier op de veemarkt te Brugge gekocht heeft;

dat hij onmiddellijk het dier aan Van Heyste toevertrouwd heeft om het naar het slachthuis te Gent te vervoeren;

Overwegende dat volgens een in zake vaststaand gebruik de taak van de vervoerder slechts eindigt wanneer het op het slachthuis overgebrachte dier gewogen en aan de balie ter beschikking van de slachter vastgebonden is;

Overwegende dat uit de verklaringen van de twee onderhoorde getuigen blijkt dat de stier, die Van Heyste alleen ontladen en naar de weegbrug geleid had, eensklaps na de weging zodanig verschrikte dat Van Heyste hem niet meer in bedwang kon houden; dat het dier zich losrukte en aan de auto van Vandermander, die in een der afhankelijkheden van

het slachthuis regelmatig geparkeerd stond, erge beschadigingen toebreacht;

Overwegende dat Van Heyste te vergeefs beweert dat waar volgens de eerste getuige de stier na de weging en volgens de tweede getuige vóór de weging weggelopen is de door hen afgelegde getuigenissen strijdig zijn;

Overwegende immers dat uit de verklaring van de tweede getuige dat hij de stier niet heeft zien wegen niet kan worden afgeleid dat de stier wezenlijk niet gewogen werd;

Overwegende dat een eenvoudige lezing van deze getuigenissen volstaat om zich ervan rekenschap te geven dat zij overeenstemmen en het bewijs van de hierboven opgesomde feiten leveren;

Overwegende overigens dat wat de aansprakelijkheid betreft het ter zake onverschillig is te weten of de stier al dan niet gewogen werd vermits het dier op de vlucht gegaan is vóór dat Van Heyste het aan de balie ter beschikking van de slachter had kunnen binden en dus nog altijd de bewaking erover had;

Overwegende dat Vandermander op grond van artikelen 1382 tot 1385 B.W. een vordering tegen De Waele en Van Heyste ingesteld heeft om de herstelling van de door hem opgelopen schade, groot 36.200 fr. te bekomen;

Overwegende, dat deze eis in zoverre hij op artikelen 1382 en 1384 gesteund is, bij gebrek aan een verband van ondergeschiktheid tussen Van Heyste en De Waele, niet gegrond is tegen laatstgenoemde;

Dat geen enkel onrechtmatig doen of laten in verband met de schade bewezen is tegen De Waele;

Overwegende dat het gebleken is dat de schade veroorzaakt werd door het dier;

Overwegende dat luidens artikel 1385 B.W. voor de schade veroorzaakt door een dier aansprakelijk is ofwel de eigenaar ervan ofwel degene die de juridische bewaking erover heeft; dat evenwel geen cumulatieve verantwoordelijkheid geldt en alleen hij voor de schade moet instaan die de bewaking — in haar juridische betekenis — heeft over het dier; (De Page D.II, n° 1012 - Planiol et Ripert D.VI n° 593 - Laurent D.XX n° 627 - Baudry Lacantinerie, Des Obligations D.IV n° 2942 - Mazeaud Traité Resp. Civ. n° 1118 - Ber. Rennes 18-1-1932 D.1934-2-56);

Overwegende dat dus dient nagegaan wie deze juridische bewaking had op het ogenblik dat de stier weggevlucht is: de eigenaar of de vervoerder;

Overwegende dat de bewaking toebehoort aan degene die over het dier het meesterschap uitoefent en daaruit voordeel haalt (Mazeaud Ibid. n° 1090 - Kluyskens, Verbintenissen n° 401 - Bouillenne, Responsabilité extra contractuelle n° 156 - Lalou n° 1122 Brussel 10-5-1950, Pas. 1950-2-105 - Luik 9-7-1943, - Pirson et De Villé n° 144 - Verbr. 16-10-1902 - Ber. B.A.R. 1943-721 - Fr. Verbr. 2-5-1911 D. 1911-I-367);

Overwegende dat het geen twijfel lijdt dat krachtens het vervoercontract dit meesterschap aan Van Heyste overgedragen was (De Page Compl. 1951 D.II n° 1012 blz. 291);

Overwegende immers dat Van Heyste ten bezwarende titel als beroepsvervoerder het dier overgebracht heeft; dat, waar hij niet bewijst dat De Waele zich voorbehouden had enig toezicht over de wijze van uitvoering van het vervoercontract uit te oefenen hij volledig vrij was om naar goeddunken dit vervoer te verrichten en n.l. de nodige maatregelen te treffen opdat de stier niet zou wegvlugten;

Overwegende dat Van Heyste geen toeval, geval van overmacht, fout van Vandermander of feit van een derde aanhaalt die van aard zouden zijn het

foutvermoeden « juris et de jure » dat artikel 1385 B.W. op de bewaker doet wegen, te weerleggen (De Page D.II n° 912 2°-1009 en 1015 - R.P.D.B. n° 1028, 1032, 1038 en 1050);

Overwegende dat de eis voor zover hij op artikel 1385 B.W. gesteund is dus gegrond voorkomt tegen Van Heyste;

Overwegende dat Van Heyste het bedrag van de door de eerste rechter aan Vandermander toegekende schadevergoeding niet betwist;

Om die redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 11935; alle verdere of strijdige conclusiën en elk nader aanbod van bewijs verwerpend, voegt samen de zaken ingeschreven onder nummers 7576 en 7577;

ontvangt de hogere beroepen, wijst ze beiden als ongegrond af; bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen en veroordeelt Van Heyste tot de kosten van de aanleg behoudens deze van het ten verzoeken van Vandermander betekend beroep, die ten laste van laatstgenoemde zullen blijven.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 5 maart 1957.

Voorzitter: M. Gerniers.

Raadsheren: M.M. De Groote en Soenens.

O.M.: M. Bonte.

Strafvordering. — Onbevoegdheid van de onderzoeksrechter op vordering van de Procureur des Konings te weigeren een gerechtelijk strafonderzoek in te stellen op grond, dat in het dossier vooralsnog geen enkele aanwijzing van het bestaan van enig misdrijf te vinden is.

Wanneer een onderzoeksrechter een vordering van de Procureur des Konings om wegens bepaalde feiten tegen een verdachte een gerechtelijk onderzoek in te stellen, afwijst op grond dat in het dossier vooralsnog geen enkele aanwijzing van enig misdrijf te vinden is, gaat hij zijn bevoegdheid te buiten.

Een onderzoeksrechter heeft inderdaad niet de macht over de strafvordering te beslissen en het instellen van een gerechtelijk onderzoek te weigeren.

Behoudens het in artikel 69 Sv. bepaalde geval is alleen de onderzoeksrechtsmacht bevoegd uitspraak te doen over de excepties of gronden van niet ontvankelijkheid, die uit de aard van de feiten voortvloeien of tegen de rechtsvordering worden opgeworpen.

O.M. t/ X.

Op het verslag van de heer Bonte, Substituut-procureur-generaal uitgebracht in 't Nederlands in de zaak van: X...

Gezien de processtukken waarvan lezing is gegeven door de griffier in het bijzijn van bovengenoemde magistraat, benevens dezes geschreven en ondertekende vordering luidende als volgt:

Beroep door de Procureur des Konings tegen een beschikking van de Onderzoeksrechter waarbij beslist werd dat hij onbevoegd « razione materiae » was en

dat hij derhalve geen gevolg aan een vordering tot onderzoek kon geven.

Vordering van de Procureur-generaal.

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent;

Gezien de stukken van de strafrechtspleging ten laste van X...

Verdacht van :

Te T... of elders in het Rijk sedert een niet verjaard tijdstip;

- a) Valsheid in geschriften;
- b) Gebruik van valse stukken;
- c) Oplichting;

Gezien de vordering van de heer Procureur des Konings te Dendermonde dd. 20 februari 1957, waarbij wegens hogervermelde feiten tegen voornoemde verdachte een gerechtelijk onderzoek gevorderd werd;

Gezien de beschikking van de heer onderzoeksrechter dd. 22 februari 1957 waarbij de vordering van de Procureur des Konings afgewezen werd;

Gezien het beroep van de Procureur des Konings dd. 22 februari 1957 tegen deze beschikking ingesteld;

Overwegende dat bedoeld beroep ontvankelijk is en gegrond;

Overwegende dat de heer Onderzoeksrechter om de vordering van de heer Procureur des Konings af te wijzen verklaard heeft dat er in het dossier vooralsnog geen enkele aanwijzing van het bestaan van enig misdrijf zou te vinden zijn;

Overwegende dat zodoende de heer onderzoeksrechter zijn bevoegdheid te buiten is gegaan;

Overwegende inderdaad dat een onderzoeksrechter niet gemachtigd is om over de publieke vordering te beslissen en het instellen van een gerechtelijk onderzoek te weigeren;

Overwegende dat behoudens het geval voorzien bij art. 69 van het Wetboek van Strafvordering, alleen de onderzoeksrechter bevoegd is om uitspraak te doen over de excepties of gronden van niet ontvankelijkheid die uit de aard der feiten spruiten of tegen de rechtsvordering opgeworpen worden. (Faustin Hélie T. II n° 2077 et 2811 - 2078 et 2812 — Beltjens C., Instr. Crim. art. 61 n° 25bis, 26 et 27 - art. 69 n° 1 et 2 — Dalloz Instr. crim. n° 446 et 452 — Les Nouvelles - T. I Procédure pénale - V° Instruction — Chambre du Conseil - n° 32 — Schuind - Traité Prat. de Dr. crim. T. II p. 184 et 192 n° 7 T. I p. 451 note 3 — Rep. Prat. Dr. Belge V° Proc. pénale n° 194 et 305 — Mangin De l'Instruction écrite n° 15 — Braas - Proc. pénale p. 204 — Brux. 17-11-1881 - Pas. 1885 - II - 54 — Brux. 5-12-1884 - Pas. 1885 - II - 55 — Brux. 18-11-1898 - Pas. 1898 - II - 239 — Cass. 20-3-1882 Pas. 1883 - I - 28 — Gand 8-11-1923 - Pas. 1924 - II - 33);

Overwegende dat de heer onderzoeksrechter te Dendermonde vooraleer tot enige onderzoeksverrichting over te gaan zich in de bestreden beschikking onbevoegd heeft verklaard «ratione materiae» en dat die beslissing aldus strijdig is met de ter zake toepasselijke wetsbepalingen;

Overwegende dat de feiten waarvan de heer onderzoeksrechter gevat werd enerzijds in het arrondissement Dendermonde plaatsgrepen en anderzijds op grond van de vordering van de heer Prokureur des Konings van aard zijn een inbreuk uit te maken op de artt. 66, 193, 196, 197, 13, 214 en 496 SWB. waarbij correctionele en criminele straffen voorzien zijn;

Overwegende dienvolgens dat de heer onderzoeksrechter te Dendermonde zowel ratione loci als ratione materiae bevoegd was om het gevorderd onderzoek te doen.

Gelet op artt. 66, 193, 196, 197, 213, 214 en 496 S.W.B., de artt. 9, 61, 135, 218, 235, 539 W.S.V., art. 13 en 24 der wet dd. 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken.

Vordert,

dat het aan het Hof van beroep, Kamer van Inbeschuldigingstelling behage, het beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren, dienvolgens de bestreden beschikking dd. 22 februari 1957 van de heer onderzoeksrechter te Dendermonde te niet te doen en te bevelen dat voornoemde magistraat zal overgaan tot het instellen van het gerechtelijk onderzoek welke het voorwerp van de vordering van de heer Procureur des Konings te Dendermonde dd. 20 februari 1957 uitmaakt.

Gedaan op het Parket-generaal te Gent, op 1 maart 1957.

Vr. de Procureur-generaal, (w.g.) Bonte.

* * *

Het Hof,

Overnemende de beweegredenen van het Openbaar Ministerie in de bovengenoemde vordering en de erin aangehaalde wetsbepalingen,

Ontvangt het beroep. Verklaart het gegrond. Doet de omstreden beschikking dd. 22 februari 1957 van de heer Onderzoeksrechter te Dendermonde te niet en beveelt dat voornoemde magistraat zal overgaan tot het instellen van het gerechtelijk onderzoek welke het voorwerp van de vordering van de heer Procureur des Konings te Dendermonde dd. 20 februari 1957 uitmaakt;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 7 februari 1958.

Rechters : Mr. De Preter, Bossijns, Ceulemans.

Advocaten : Mr. E. Ooms en R. Victor.

1. Gezag van rechterlijk gewijsde. — Eigenhandig testament. — Strafrechterlijke vervolgingen uit hoofde van valsheid in geschriften en gebruik ervan. — Vrijspraak door strafrechtbank. — Invloed op burgerlijk geding betreffende rechtsgeldigheid van het testament.
2. Eigenhandig testament. — Rechtsgeldigheid. — Bewijslast. — Aard van het te leveren bewijs.
3. Erfenisrecht. — Eigenhandig testament. — Vervalsing. — Strafrechterlijke vervolging. — Vrijspraak. — Verduistering van erfelijke goederen. — Invloed van vrijspraak op burgerlijke vordering strekkende tot toepassing van artikel 792 B.W.

1. De vrijspraak door de strafrechtbank van de beschuldiging een eigenhandig testament te hebben vervalst en van dit vals stuk gebruik te hebben gemaakt blijft zonder invloed op de beslechting van het burgerrechtelijk geschil omtrent de rechtsgeldigheid van het bewuste testament daar in beide rechtsplegingen het voorwerp verschilt en de bewijslast op andere partijen drukt.

In de strafzaak dient door het Openbaar Ministerie of de burgerlijke partij bewezen dat het eigenhandig testament op de wijze en met het bijzonder

opzet door de strafwet voorzien door de beklagde zelf vervalst werd en als dusdanig werd gebruikt. Voor de burgerlijke rechtbank dient degene die zich op het testament beroept het bewijs van de echtheid te leveren overeenkomstig de ter zake van toepassing zijnde beschikkingen van het Burgerlijke Wetboek.

2. Zodra de erfgenaam tegen dewelke het eigenhandig testament ingeroepen wordt eenvoudig verklaart het geschrift en de handtekening van de de cuius niet te kennen rust de bewijslast van de echtheid van het testament op de schouders van degenen die er zich op beroepen.

Het bewijs dient geleverd overeenkomstig artikel 970 B.W. d.w.z. dat het nodig is te bewijzen dat het eigenhandig testament geheel geschreven, gedagtekend en getekend is met de hand van de erflater.

Indien het minste gebrek in de vorm niet noodzakelijk tot de verwerping van het eigenhandig testament moet doen besluiten, dan mag het bewijs van de echtheid toch ook niet op louter extrinsieke wijze geleverd worden.

Aldus volstaat het niet vast te stellen dat er gehandeld is geworden overeenkomstig het verlangen van de erflater en op dezes tussenkomst ofwel dat het niet verworven is dat dezes wilsveruiterlijking verminkt zou zijn geworden.

3. Een vrijspraak door de strafrechtbank van de beschuldiging van valsheid in geschriften en gebruik ervan sluit geenszins de toepassing van artikel 792 B.W. uit betreffende de verduistering van erfelijke goederen.

Nochtans vereist deze wetsbeschikking een bedriegelijke handeling of een bedrieglijk inzicht dat ter zake niet aanwezig is.

Nuyts t/ Nuyts.

Aangezien aanleggers een tegenspraak geformuleerd hebben tegen het ontwerp van vereffening en deling, dd. 4 december 1956, opgesteld door notarissen De Waelhens te Deurne, en Ghys te Hoboken, tegenspraak welke strekt tot de verwerping, uit de voorgenomen vereffening en deling, van het eigenhandig testament toegeschreven aan wijlen Franciscus Johannes Nuyts, en gedateerd van 10 november 1950, testament waaromtrent aanleggers verklaarden het geschrift en de handtekening van hun rechtsvoorganger niet te kennen, en gezien de volhardende houding van verweerders op tegenspraak, tevens verklaarden te eisen dat het voorwerp van het betwist eigenhandig testament uitsluitend aan hen zou toebedeeld worden «wjl de wederpartij zeer goed weet dat het nietig is»;

Aangezien de notarissen helemaal geen standpunt gomen hebben wat betreft de al of niet geldigheid van bedoeld testament en dit laatste in aanmerking namen voor de aanbesteding der partijen alsof er des-aangaande nooit enige betwisting hadde bestaan;

1. betreffende de echtheid van het eigenhandig testament :

Aangezien deze betwisting voor deze rechtbank aanhangig wordt gemaakt nadat de feiten, die er aanleiding toe gegeven hebben, reeds het voorwerp uitmaakten van een grondig doorgevoerd strafgeding, in hetwelk huidige verweerders terechte stonden wegens valsheid in geschriften en gebruik van een vervalst stuk (zijnde het betwist testament), betichtingen waar-

voor zij in eerste aanleg veroordeeld en in hoger beroep vrijgesproken werden, dit laatste bij arrest van de 16e Kamer van het Hof van Beroep te Brussel dd. 2 juni 1954, arrest hetwelk kracht van gewijsde bekomen heeft;

Aangezien verweerders, zonder dit formeel in hun besluiten te zeggen, het gezag van bedoeld arrest willen uitbreiden tot de huidige burgerlijke betwisting; dat op blz. 3 hunnen besluiten inderdaad te lezen staat «dat door deze beschouwingen (van het arrest) dan ook de essentiële basis van elke betwisting van het testament komt te vervallen, daar in rechte geprocla-meerd werd dat het testament volkomen overeenstemt met de wil van de de cuius en dat het niet verworven is dat diens wil zou zijn verminkt geworden», en op blz. 7 : «dat het dan ook, na deze beschouwingen van het arrest, een hopeloze poging is van aanleggers om verder te willen aandringen op de beweerde ver-valsing»;

Aangezien het dan ook past allereerst het verschil van voorwerp en bewijslast van beide rechtsplegingen te beklemtonen;

Aangezien, in het strafgeding, de bewijslast ruste op het Openbaar Ministerie en op de burgerlijke partij, zijnde huidige aanleggers;

Dat in dit geding behoefde bewezen te worden :

- 1) dat het testament in kwestie vals is en als zodanig, gebruikt werd;
- 2) dat de valsheid ervan bewerkstelligd werd op de wijze en met het bijzonder opzet door de strafwet voorzien;

- 3) dat die misdrijven aldus gepleegd werden door één of meer van de betichten;

Aangezien het, door het arrest, vaststaat dat dit bewijs niet of niet genoegzaam geleverd werd en dat, vermits het Hof van niets anders gevat was, de draagwijdte van het rechterlijk gezag van het arrest zich ook tot daar beperkt;

Aangezien uit de motieven van het arrest blijkt dat het Hof tot dit besluit kwam omdat, wat het corps van het testament betreft, er geen aanwijzingen zijn dat de de cuius hieraan volkomen afzijdig zou zijn gebleven; dat aangenomen werd dat betichten gehandeld hadden overeenkomstig het verlangen van de de cuius en dat niet bewezen is dat dezes wilsuiging verminkt zou zijn geworden, m.a.w. dat niettegenstaande de fragmentarische en weinig afdoende uitslagen van de deskundige onderzoeken, waarvan het Hof slechts terloops gewag maakt het bewijs van het bedrieglijk inzicht niet geleverd is;

Aangezien huidig geding geenszins strekt tot het opnieuw of onrechtstreeks bewijzen van zelfde beweerde valsheid, maar wel tot het tegendeel, te weten : de echtheid van het testament te bewijzen overeenkomstig de artikelen 970, 1322, 1323 en 1324 B.W.;

Dat, vermits een eigenhandig testament een onderhandse akte is, het van alle bewijskracht ontdaan blijft zolang het niet erkend ofwel geverifieerd werd;

dat het bijgevolg volstaat dat de reservataire erfgenamen tegen dewelke het ingeroepen wordt eenvoudig verklaren het geschrift en de handtekening van de de cuius niet te kennen, zoals aanleggers terzake verklaard hebben, opdat het bewijslast integraal zou verlegd worden op de schouder van diegenen die zich op het testament beroepen, zijnde huidige verweerders; (De Page; DI VIII, vol. 2, n° 914, 1°; Pandectes b. V° Testament olographe, o.a. n°s 375, 376, 379, 380);

Aangezien dit bewijs bovendien moet geleverd worden overeenkomstig art. 970 burgerlijk wetboek;

Dat de aldaar gestelde voorwaarden weliswaar geen strikte vormvoorschriften zijn, maar wel wettelijk

voorgeschreven waarborgen van de echtheid van een eigenhandig testament (De Page, *Ibid*, n° 960 en vooral blz. 979, sub. litt. D/2°); dat bijgevolg, zo enerzijds het minste gebrek in de vorm de verwerping van het testament niet behoort te veroorzaken, anderzijds het bewijs van zijn echtheid toch ook niet mag geleverd worden op een louter extrinsieke wijze, maar dat eerst en vooral op de aanwezigheid van de wettelijke garanties moet gewezen worden;

Dat betreffende deze garanties nog dient opgemerkt dat de echtheid van de handtekening de algemene en volstrekte geldigheidsvoorwaarde is voor alle onderhandse akten, terwijl de eigenhandigheid van het corps en van de dagtekening integendeel supplementaire waarborgvereisten zijn voor de testamenten, omdat deze laatste door de wetgever meer verdacht worden dan andere onderhandse akten, en, in elk geval, hun auteur niet meer kan komen bevestigen of de akte wel van hem uitgaat (vgl. De Page, *ibid*, n° 859 e.v. en o.a. 859/B, 860, 863 en D1 III n° 777B);

Aangezien het, in het licht van deze beginselen, dus geenszins volstaat vast te stellen dat «er gehandeld is geworden overeenkomstig het verlangen van de de cujus en op dezes tussenkomst», noch «dat het niet verworven is dat dezes wilsveruiterlijking verminkt zou zijn geworden», maar dat het integendeel noodzakelijk en tevens voldoende is te bewijzen dat het testament geheel door de erflater geschreven, gedagtekend en ondertekend werd, bewijs dat gebeurlijk wel mag aangevuld worden met extrinsieke elementen;

Aangezien reeds uit de termen van het arrest genoegzaam blijkt dat dit bewijs (hetwelk in de strafproceduur trouwens niet hoefde geleverd te worden) voor het Hof allezins niet geleverd werd; dat het Hof zijn redenering desaangaande begint met de aanhef «dat het er, in deze voorwaarden, op aankomt na te gaan of zulks (d.i. het eigenhandig opstellen) nog door de de cujus is kunnen geschieden» hetgeen heel wat anders is dan na te gaan of het werkelijk geschied is; dat verder vastgesteld wordt dat de besluiten van de door het Hof aangestelde deskundigen wijzen «op een vermoedelijke tussenkomst van de de cujus in de totstandkoming van het testament» wat nog helemaal niet beduidt dat het testament geheel door hemzelf geschreven werd (zij het zelfs met geleide hand); dat het Hof verder het tweede deskundig verslag overneemt waar dit besluit dat «de handtekening door de de cujus werd begonnen om daarna voltooid te worden door een andere hand» wat nog volstrekt geen eigenhandige handtekening uitmaakt (zie verder); dat het arrest verder gaat en gewag maakt van de «veronderstelde medewerking van de de cujus» en dat «indien verder doorgedreven schriftvergelijkingen niet mogelijk blijken te zijn, voor wat het corps van het testament betreft, er nochtans geen aanwijzingen zijn dat de de cujus hieraan volkomen afzijdig zou zijn gebleven» wat volstrekt niet beduidt dat hij er de «auteur» van is;

Aangezien, vermits verweerders geen enkel aanbod van bijkomend bewijs meer doen, de rechtbank thans andermaal dezelfde bewijsmiddelen moet beoordelen, uitmakend in hoever zij een afdoend bewijs leveren van de echtheid van het testament;

Aangezien, reeds buiten alle deskundig onderzoek om, hetwelk ten andere nooit bindend is voor de rechtbank, bij het zien van de fotocopy van het testament, onmiddellijk het verschil opvalt tussen het geschrift van het corps van de datum en dit van de handtekening; dat daar waar de letters van het corps en datum eerder groot en blijkbaar zeer onvast zijn, deze van de handtekening (en vooral van het partikel «Nuyts» integendeel kleiner, goed aaneengesloten en met een vaste hand geschreven schijnen;

Dat men voor het overige aangewezen is op de deskundige onderzoeken en de extrinsieke elementen, voor zover de echtheid reeds grotendeels uit het testament zelf zou voortspuiten;

a) *corps en dagtekening van het testament.*

Aangezien vooreerst opvalt, zoals vaak voorkomt, dat er behoudens vier handtekeningen van wijlen Frans Nuyts, geen vergelijkende geschriften van hem aanwezig zijn; dat zulks in het strafonderzoek een voordeel is voor de betichten vermits het lopend geschrift van de de cujus door niemand kon nagegaan worden, en het gebeurlijk verschil tussen dit geschrift en de gamma's van het testament bijgevolg ook niet kon bewezen worden; dat diezelfde leemte thans een vrijwel onoverkomelijk nadeel voor verweerders uitmaakt vermits zij de overeenstemming hoeven te bewijzen;

Aangezien de eerste deskundige zich dan ook beperkte tot het tweede deel van zijn missie en besloot dat die teksten een zeer opvallende gelijkenis met het geschrift van één der betichten vertoonden (wat thans zonder belang is geworden) terwijl het college van experts te Brussel woordelijk verklaart: «Het belang van verschillen, waargenomen ten overstaan van de vier lettertekens van de authentieke handtekeningen, doet ons twifelen aan de authenticiteit van de tekst van het testament. Maar wij kunnen niet affirmatief zijn, enz...» terwijl zij in hun besluiten verklaren niet te kunnen zeggen dat de tekst van het testament niet door de de cujus geschreven, werd en dat de tekst waarschijnlijk door Nuyts Cornelis geschreven werd»;

Aangezien deze gegevens derhalve voor huidig geding volstrekt negatief zijn, dat zij niet het minste begin van bewijs van de echtheid van het geschrift bijbrengen en het dan ook niet zou passen extrinsieke gegevens (welke onderling dan nog zeer tegenstrijdig zijn) ter hulp te roepen;

b) *handtekening.*

Aangezien het nog slechter gesteld is wat het bewijs van de echtheid der handtekening betreft;

Dat er vooraf dient op gewezen dat de handtekening de essentiële en primerende voorwaarde is voor de geldigheid van alle onderhandse akten vermits zij beduidt dat de ondertekenaar zich de akte toeëigent, ze bekrachtigt als zijnde een uiting van zijn wil; dat, juist om die reden, minstens de handtekening eigenhandig geschreven moet zijn; en dat de rechtbank zich in dit opzicht streng hoeft te tonen (vgl. De Page D1 III, n° 777 B en D1 VIII, vol. 2, n° 863);

Dat verweerders hier nutteloos aanvoeren dat een handtekening met geleide hand mag geschreven worden (wat zelden aanvaard werd en dan nog voor zover andere elementen de echtheid kwamen bevestigen);

Dat immers het beginsel van de geleide handtekening nog altijd veronderstelt dat niettemin geheel het handteken door de de cujus geschreven werd, maar dat al de deskundigen eenparig het tegendeel voorhouden;

Dat het college van deskundigen op blz 3, verklaart «Wij doen onmiddellijk opmerken dat de uitvoering van de kwestieuze handtekening zeer verschilt, voor wat de plaats betreft van de beginletters der voornamen, van de vier vergelijkingshandtekeningen», hetgeen hun niet belet in hun besluiten, op een weinig overtuigende wijze aan te nemen dat de handtekening toch door de de cujus zou begonnen zijn, maar met geleide hand, terwijl zij formeel bevestigen dat zij door een andere hand voltooid werd»;

Aangezien, in die omstandigheden, dan ook geenszins voldaan werd aan de wettelijke bewijswaarborgen, voorgeschreven door art. 970 B.W., en dat verweerders er derhalve niet in gelukt zijn de echtheid van het testament te bewijzen;

2. Betreffende de erfelijke heling :

Aangezien ook dit gedeelte van de vordering van aanleggers ontvankelijk is vermits zij ten gepaste tijde verklaard hebben de sanctie van art. 792 Burgerlijk Wetboek in te roepen;

Aangezien het ook vaststaat dat de vrijspraak van de betichting van valsheid de toepassing van art. 792 niet noodzakelijk uitsluit;

Dat echter al de door aanleggers aangehaalde rechtsleer en rechtspraak eenparig de noodzakelijkheid voorhoudt van een bedrieglijk manoeuvre of inzicht;

Dat aanleggers dit bedrog willen zien in het feit dat verweerders zich op het testament blijven beroepen wetende dat de bestanddelen ervan niet door de erflater eigenhandig geschreven werden;

Aangezien men de betekenis van huidig vonnis ten onrechte zou uitbreiden indien men als bewezen mocht verklaren dat het testament niet door de de cujus geschreven werd; dat het vonnis alleen betwist dat het niet bewezen is dat het door de de cujus geschreven werd;

Dat dit dan ook niet toelaat de kwade trouw van verweerders, bij het inroepen van het testament, als bewezen te aanzien;

Dat dit gedeelte van de eis dan ook ongegrond is ;

Om deze redenen :

De echtbank,
Rechtdoende op tegenspraak,
Machtigt verweersters Cornelia Nuyts en Jeanne Nuyts om in rechte te treden;

Na er over beraadslaagd te hebben,
Alle andere en strijdige besluiten verwerpend,
Verklaart de vordering regelmatig en ontvankelijk;
En er recht over doende :

Zegt voor recht dat de geldigheid van het eigenhandig testament toegeschreven aan wijlen Franciscus Johannes Nuyts, en gedateerd van 10 november 1950, neergelegd tussen de minuten van Meester De Waelhens, notaris te Deurne, op 11 januari 1951, ingevolge bevelschrift van de Voorzitter dezer Rechtbank van zelfde datum, niet bewezen is; beveelt derhalve dat het zonder uitwerking zal blijven;

Zegt dat het door de instrumenterende notarissen voorgelegde ontwerp van vereffening en verdeling van bewuste nalatenschap ten onrechte met het bestaan van bedoeld testament rekening houdt, en beveelt dat de vereffening en verdeling van dezelfde nalatenschap zal plaats hebben zonder inachtneming van het beweerde testament;

Verzendt partijen opnieuw voor de instrumenterende notarissen en beveelt dat de verdere verrichtingen van vereffening en verdeling zullen plaats hebben overeenkomstig de beschikkingen van huidig vonnis;

Wijst aanleggers af van het meergevraagde;

Legt de kosten van het incident ten laste van verweerders;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar spijts welke voorziening en zonder borg.

NOOT: Na breedvoerig de vraag betreffende de echtheid van het betwiste testament te hebben onderzocht, zulks mede in het licht van het arrest van

vrijspraak van de beschuldiging het bewuste eigenhandig testament te hebben vervalst en van het valse testament gebruik te hebben gemaakt, weigert bovendien vonnis de toepassing van de sancties voorzien door art. 792 B.W. betreffende de verduistering van erfelijke goederen in het voordeel van de aanleggers die er hadden om verzocht.

Na het principe te zijn bijgetreden luidens hetwelk het arrest van vrijspraak dat in casu in het voordeel van de verweerders was geveld de gebeurlijke toepassing van de sancties voorzien door art. 792 B.W. niet noodzakelijk uitsluit, oordeelt de rechtbank evenwel in feite dat bij de verweerders niet het bedrijfelijk inzicht aanwezig was dat nochtans vereist is voor de toepassing van de sancties door voormelde wetsbeschikking voorzien.

Bovenstaand vonnis biedt evenwel de geschikte gelegenheid om een meer diepgaand onderzoek te wijden aan de invloed van een tegen een oneerlijke erfgenaam gevoerde strafrechtspleging op de gebeurlijke toepassing ten zijne laste van de burgerlijke sancties voorzien door art. 792 voornoemd.

Bij nazicht van rechtsleer en rechtspraak blijkt onmiddellijk dat men zich bij het opstellen van de definitie van wat als verduistering van erfelijke goederen in de zin van art. 792 B.W. dient te worden verstaan niet mag laten leiden door strafrechtelijke normen, beginselen of opvattingen, doch dat integendeel de begrippen « heling » en « verduistering » waarvan sprake in bewuste wetsbeschikking in een zeer brede zin dienen te worden geïnterpreteerd (R.P.D.B., V° Successions, n° 697).

Wordt dan ook in algemene regel beschouwd als een daad vallende onder art. 792 B.W.: elke daad te kwader trouw gesteld, door dewelke de erfgenaam in de zaken van de nalatenschap een onrechtmatig voordeel wenst te bekomen ten nadele van zijn mede-erfgenamen (De Page, t. IX, n° 646; R.P.D.B., V° Successions, ibidem en aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak).

De meest gezaghebbende auteurs, samen met een uitgebreide rechtspraak, hebben zich ingespannen om een juiste en volledige bepaling op te stellen van wat als verduistering van erfelijke goederen dient te worden beschouwd. Deze bepaling vinden we weergegeven in R.P.D.B. V° Succession, n° 701: « toute manoeuvre dolosive, toute fraude commise sciemment en vue de rompre l'égalité dans le partage, de modifier la vocation héréditaire, quelques soient les moyens utilisés, en quelque temps qu'elle intervienne, quelques soient les copartageants visés ».

Hieruit blijkt dus reeds dat zelfs indien de bedrieglijke handelingen door de oneerlijke erfgenaam gesteld niet als een strafrechtelijk misdrijf kunnen worden beschouwd omdat ze niet alle daartoe vereiste elementen in zich verenigen, de gebeurlijke toepassing van de burgerlijke sancties voorzien door art. 792 B.W. niet uitgesloten is.

Alhoewel zekere strekkingen in rechtsleer en rechtspraak de mening blijken verdedigd te hebben dat het helen of verduisteren van zaken van de nalatenschap geen strafrechtelijk misdrijf van diefstal kan zijn omdat diefstal de bedrieglijke wegneming veronderstelt van een niet aan de dader toebehorende zaak, terwijl de nalatenschap voor een gedeelte aan de erfgenaam toebehoort, blijken de meerderheid van rechtsleer en rechtspraak thans van oordeel te zijn dat degene die zich in het bezit stelt van een zaak waarvan hij slechts mede-eigenaar is, zich noodzakelijkerwijze plichtig maakt aan diefstal van de aandelen die hem niet in eigendom toebehoren (Nijpels en Servais, art. 461, n°

42; Chauveau et Hélie, Théorie du Code pénal, t. II, n° 3.179-3.181; R.P.D.B., V° Successions, n° 696; De Page, t. IX, n° 657; Cass. 11 april 1938, Pas., 1938, Pas., 1, 142; Gent, 5 december 1857, Pas. 1858, II, 197; Gent, 27 april 1859, Pas. 1859, II, 207; Dendermonde, 18 januari 1865, B.J., 1867, 397; Kortrijk, 9 februari 1892, Pas., 1892, III, 179).

Van belang is het dus te onderstrepen dat de door de oneerlijke erfenamen gestelde bedrieglijke handelingen desgevallend een strafrechtelijk misdrijf kunnen uitmaken, terwijl het anderzijds dan toch ook weer niet noodzakelijk is dat de gestelde daaden al de elementen van een strafrechterlijk misdrijf in zich zouden verenigen en een veroordeling door de strafrechtbank voor gevolg zouden hebben opdat art. 792 B.W. zijn toepassing zou kunnen vinden.

Bij de studie van de bijzondere eigenschappen van de verduistering van erfelijke goederen wordt dan ook steeds door rechtsleer en rechtspraak de nadruk gelegd op het feit dat het hier een zuiver burgerlijk delict betreft dat de toepassing van de sancties voorzien door het burgerlijk wetboek met zich sleept, zelfs wanneer het met geen enkel strafrechterlijk misdrijf gepaard gaat.

De Page beklemtoont in t. IX, n° 650: « Le recel ne constitue pas un délit: sa sanction n'est pas établie par la loi pénale. Il n'est pas non plus un quasi-délit. Le quasi-délit suppose une faute et un préjudice. Or, le recel est une fraude, réprimée quand bien même elle ne causerait aucun préjudice. Le recel est un délit civil: un délit, parce qu'il y a fraude, un délit civil parce que sa répression se borne à la déchéance de certains droits civils ».

In het R.P.D.B., V° Successions, n° 768 wordt duidelijk betoogd: « Par lui-même le fait de divertir des effets de la succession n'est pas une infraction pénale. Il ne constitue pas un délit de vol, à moins qu'il n'y ait eu soustraction frauduleuse dans le sens du code pénal (art. 461). Il ne constitue pas davantage un abus de confiance, sauf s'il présente les caractères déterminés par l'art. 491 du même code ».

Dezelfde opvattingen wordt gehuldigd door twee vooraanstaande Franse auteurs: nl. Aubry et Rau, t. IX, § 613, blz. 606 en Beudant, t. V bis, n° 495.

Het zijn dan ook deze bijzondere eigenschappen van de verduistering van erfelijke goederen die voor gevolg hebben dat een strafrechterlijke beslissing van vrij-spraak of een bevel van niet-vervolgning zonder invloed blijven op de mogelijke toepassing van art. 792 B.W., minstens de toepassing ervan niet à priori uitsluitend.

Het duidelijkst vinden we zulks geformuleerd bij Beudant, die in zijn t. V bis, n° 495 in dit verband het volgende zegt: « Notamment, la dissociation des notions des notions de droit pénal et de droit civil, qui, originairement, s'entremêlaient dans l'interprétation de l'art. 792 ne peut plus faire de doute. La Cour de Cassation déclare (Cass. fr. 5 février 1895, D.P., 1895, I, 200; Cass. fr. Req., 24 octobre 1932, D.H., 1932, 537) invariablement que l'acquiescement au criminel sur une accusation de faux et d'usage de faux, n'empêche aucunement — encore qu'il y ait chose jugée — l'application du recel ou « dol civil » prévu par l'art. 792 et de ses sanctions ».

Hetzelfde wordt gezegd door Aubry et Rau, t. IX, § 613, blz. 606. Ook De Page (t. IX, n° 657) raakt dit probleem even aan en lost het in dezelfde zin op. Een vonnis van de burgerlijke rechtbank van Luik (18 nov. 1933, B.J., 1934, 373) beslist dat een bevel van niet-vervolgning, waardoor een einde wordt gesteld aan strafrechterlijke vervolgingen uit hoofde van verduistering, in geen enkel opzicht invloed kan uitoefenen

op de mogelijke toepassing door de burgerlijke rechter van de sancties voorzien door art. 792 B.W.

Het is ditzelfde beginsel dat ook door bovenstaand vonnis principieel bijgetreden werd, al heeft het dan in feite geoordeeld dat er geen redenen aanwezig waren om in het beslechte geval de hierboven besproken sancties toe te passen.

A. D.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE KORTRIJK

16 oktober 1957.

Alleenrechtsprekend rechter: M. Rommel.

O.M.: M. Remerie.

Advocaten: Mrs Ghenoen, Deceuninck en Gits.

Onrechtmatige daad. — Loskomen of uitsteken van « voorlopig » gelege kasseien. — Aansprakelijkheid van de gemeente.

Wanneer na de uitvoering van rioleringswerken kasseien « voorlopig » opnieuw zijn gelegd en niet blijkt, dat dit niet behoorlijk is geschied, is de burgerlijke conducteur van de stad niet verantwoordelijk voor het later loskomen of uitsteken van kasseien.

Verantwoordelijk daarvoor is degene, die de bewaking van de wegen heeft, d.i. de gemeente krachtens het decreet van 16-24 augustus 1790.

De gemeente is derhalve verplicht door een geschikt verkeersteken te waarschuwen, dat de weg in slechte staat verkeert en gevaar oplevert voor de weggebruikers. Zij is overeenkomstig de algemene beginselen als bewaakster aansprakelijk voor de schadelijke gevolgen, welke door een tekortkoming aan voormelde verplichting zijn veroorzaakt, tenzij door haar het bewijs geleverd wordt, dat overmacht aanwezig was of dat de schade enkel en uitsluitend te wijten is aan een derde.

O.M. en P. en E. b.p. t/ V.

Overwegende dat volgende elementen van de zaak vaststaan:

1. op 13 maart 1957 in de namiddag rond 14 u. 30 stapte D. E. op het voetpad langs de Bruggestraat en viel op de grond ter hoogte van het huis nr 206 over een aldaar uitstekende kassei;

2. de plaatselijke politie stelde vast dat vanaf het park tot het poedermagazijn het voetpad opengebroken was geworden en voorlopig teruggedegd; — deswege preciseert zij dat de toestand op het voetpad een bestendig gevaar uitmaakte voor de voetgangers daar de stenen waar het feit zich voordeed en ook op andere plaatsen zodanig loskwamen dat zij abnormaal boven het niveau van het voetpad uitstaken of zelfs totaal uitlagen;

3. rioleringswerken waren uitgevoerd geworden en volgens de gegevens van de rechtsbundel zouden de werken slechts definitief uitgevoerd worden nadat de grond door regenval was vastgelegd;

Overwegende dat verdachte terecht aanvoert dat hem geen fout of onvoorzichtigheid treft; dat inderdaad zijn aansprakelijkheid in het gedrang zou komen hetzij, uit reden van een persoonlijke fout, hetzij uit reden van een dienstfout;

dat wat de tweede hypotese betreft, deze van stonde af dient uitgesloten te worden daar niet is bewezen dat verdachte als stadsconductor zich niet zou hebben gedragen naar de bevelen en de richtlijnen van zijn oversten in verband met de uitvoering van de werken;

Overwegende dat, wat de eerste hypothese betreft niet is bewezen dat het « voorlopig » herplaatsen van de stenen bij de aanvang slecht werd uitgevoerd; dat het loskomen of uitsteken van kasseien kan te wijten zijn aan de inzakking van de grond of het gebruik door de weggebruikers;

Dat een naderhand zich voordoend gebrek van de zaak niet meer de verantwoordelijkheid van de uitvoerder van de werken treft maar degene die er de bewaking over heeft;

Overwegende dat inderdaad, de gemeente de verplichting heeft te zorgen voor het onderhoud van de wegen en de nodige maatregelen dient te treffen voor de veiligheid van de weggebruikers;

dat aan het plaatselijk bestuur is opgedragen ingevolge decreet van 16 - 24 augustus 1790 te zorgen voor het veilig en gemakkelijk verkeer op de straten, kaden, openbare plaatsen en wegen met inbegrip van het rein houden, het verlichten, het wegruimen van belemmeringen, het onderhouden van de weg derwijze dat hij zich bevindt in de toestand zoals gewild en voorgeschreven en dat hij de veiligheid biedt waaraan de weggebruikers zich normaal mogen verwachten volgens de aard en de uiterlijke gesteldheid van de weg;

dat de gemeente deswege verplicht is door een geschikt verkeersteken te waarschuwen van de slechte staat van de weg en het gevaar waaraan de weggebruikers zijn blootgesteld; dat zij, overeenkomstig de algemene beginselen aansprakelijk is als bewaakster voor de schadelijke gevolgen welke door een tekortkoming aan hogervermelde verplichting veroorzaakt werd tenzij in geval van overmacht of indien door haar het bewijs geleverd werd dat de schade enkel en uitsluitend te wijten is aan een derde; (De Page : *Traité élémentaire de droit civil* - deel II - nr 1064 - 1067; Burgerlijke Rechtbank Antwerpen : 18-12-1952 - Rechtskundig Weekblad 1953 - kol. 1516; Vrederegerecht Antwerpen : 21-10-1953 - Rechtskundig Weekblad 1953 - kol. 626; Beroep Brussel : 19 mei 1954 - R.A.R. 1955-5519)

Dat de betichting aldus niet is bewezen;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

16 november 1957.

Voorzitter : M. Van Lerberghe.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advocaten : Mrs. Den Haerynck en d'Hulst.

Handelspand. — Wijze van vestiging. — Inpandgeving van een aandeel in een samenwerkende vennootschap aan deze laatste.

De vestiging van pandrecht tot zekerheid van een handelsverbintenis geschiedt overeenkomstig de wijzen, die in zaken van koophandel zijn aanvaard voor de verkoop van goederen van dezelfde aard, en onderstelt, dat het voorwerp van de inpandgeving in het bezit is gesteld en gebleven van de schuldeiser of van een tussen partijen overeengekomen derde (artikel 1 wet van 5 mei).

*Deze inbezitstelling is de uiterlijk waarneembare handeling, die de totstandkoming van het zakelijk pandrecht voltooit. De verschaffing van het pandbezit geschiedt op dezelfde wijze als de levering bij eigendomsoverdracht; dit impliceert, dat verpanding van goederen niet kan geschieden door « *constitutio possessorem* », doch wel door « *traditio brevi manu* ».*

Inpandgeving van onlichamelijke zaken geschiedt door afgifte van de bewijstitel.

« Aandeel » betekent het onlichamelijk recht van de vennoot of de titel van dit recht. De wijze, waarop in de handel een dergelijk recht verkocht wordt, is de overdracht van de titel aan de overnemer en de vermelding daarvan in het register, bedoeld in artikel 147 van de wet op de vennootschappen, tenzij de statuten anders bepalen.

De samenwerkende vennootschap is niet derde in de zin van artikel 141, tweede lid, van voornoemde wet, hetgeen moet worden afgeleid uit de strekking van deze wetsbepaling, die zich dus niet verzet tegen overdracht van de aandeelbewijzen aan de vennootschap zelve.

S.V.M.E.G.A. t/ Mr. Bulckaert (curator van het faillissement van Knockaert A.).

Gezien de aangifte der inschuld door eiseres, die opnemng in het gewoon passief vordert voor 5.744,85 frank;

Gezien de betwisting door de curator en ons vonnis van 6 april 1957, eiseres voorlopig en louter tot de vorming van het concordaat opnemend;

Gehoord de heer Rechter-Commissaris P.H. de Ridder die de heer Rechter-Commissaris C. Van Daele, wettig belet, vervangt, in zijn verslag ter openbare zitting;

Gehoord beide partijen in haar middelen en besluiten, uiteengezet in het Nederlands;

Overwegende dat op de dag van het faillissement Mega jegens Knockaert een tegoed had van 21.313 fr.; dat Mega echter na het faillietvonnis van 5 januari 1957 de deelbewijzen van Knockaert voor een bedrag groot 15.568,15 fr. beschouwde als haar pand, deze deelbewijzen eigenmachtig verzilverde en ofwel schuldvergelijking toepaste, ofwel dit bedrag aftrok van haar tegoed op de gefailleerde, weze 21.313 fr. — 15.568,14 fr. = 5.755,86 fr.;

Overwegende dat de curator deze handeling van Mega volledig betwist, betogend dat geen pandrecht bij Mega kan bestaan en geen compensatie na het faillietvonnis kan gebeuren, zodat de curator het niet bestaan of de nietigheid van het ingeroepen pandrecht vordert, de betaling door Mega van 15.568,14 fr. met de rechterlijke rente vanaf zijn wederreis dd. 7 mei 1957, de opnemng van eiseres in het gewoon passief voor 21.313 fr. en haar veroordeling tot de kosten;

Overwegende dat Mega art. 14 van haar statuten tegenover de gefailleerde en de curator inroept (zie verder) alsmede art. 9 der wet van 5 mei 1872;

Overwegende dat de automatische verzilvering door de S.V. der aandelen van de gefailleerde in rechte geen uitwerking kan hebben om de volgende redenen :

1/ Het Hoofdstuk 3 der statuten van de Mega handelt over de leden : aanvaarding - plichten - uitsluiting.

Art. 13 van dit hoofdstuk voorziet de 5 wijzen, waarop de leden hun lidmaatschap verbeuren :

- 1) ontslag,
- 2) bedrieglijk bankroet enz...

Art. 14, 15 en 16 voorziet de gevolgen van het ontslag en art. 14, 2e lid bepaalt letterlijk : « Geen ontslag kan aangenomen worden vooraleer het lid al zijn plichten tegenover de maatschappij gekweten heeft als lid en als klant der maatschappij; te dien einde erkent en aanvaardt elk lid door zijn toetreding dat zijn aandelen in pand gegeven zijn aan de maatschappij. Het ontslag is bestatigd door de melding op hun titel en op het maatschappelijk register te doen, gedagtekend door de ontslagnemer en de afgevaardigde-beheerder » (sic).

Art. 17 behandelt de uitsluiting.

Nu betekent het woord « ontslag » de vrijwillige handeling van het lid, waardoor hij zijn wil te kennen

geeft om niet langer vennoot te blijven; slechts in dit geval is de regeling van art. 14 getroffen;

ter zake heeft de gefailleerde nooit ontslag ingediend. Het is integendeel de vennootschap die hem als een uitgesloten lid beschouwt omdat het faillissement van rechtswege de vennoot uitsluit vanaf de dag van het faillietvonnis (art. 154 W.Hvn. en R.P.D.B. V° Soc. Coop. nr 262 en 263). De inpandgeving is voor dit geval van uitsluiting door de statuten niet geregeld.

2/ De vestiging van het pandrecht, gesteld tot zekerheid van een handelsverbintenis, geschiedt overeenkomstig de wijzen die in zaken van koophandel aangenomen zijn voor de verkoop van goederen van dezelfde aard en onderstelt dat het voorwerp van de pandgeving in het bezit werd gesteld en gebleven is van de schuldeiser of van een overeengekomen derde (art. 1 wet van 5 mei 1872).

Deze inbezitstelling is de uiterlijk waarneembare handeling die het totstandkomen van het zakelijk pandrecht voltooit. De verschaffing van het pandbezit gebeurt op dezelfde wijze als de levering bij eigendomsoverdracht; dit impliceert dat verpanding van goederen niet kan geschieden langs de weg van het constitutum possessorum (d.i. de bezitter van de zaak verklaart haar over te dragen aan een ander, maar blijft de feitelijke houder van de zaak krachtens enige rechtsverhouding tot die ander); dit kan wel gebeuren door de traditio brevi manu (d.i. hij, aan wie de bezitter de zaak wil overdragen, heeft ze reeds als houder onder zich). Pandgeving van onlichamelijke zaken geschiedt door de afgifte van de bewijstittel (Hof Luik, 25 november 1937, Pas. 1938, III, 89).

Ter zake beweert de Mega dat het pand gevestigd werd door een traditio brevi manu; Mega betoogt immers dat zij de speciën tot verwerving van de aandelen in haar bezit had. Mega verwacht hier tussen de inbreng die door en met behulp van deze speciën gebeurt en de deelbewijzen die daardoor geschapen worden.

Inderdaad wat geeft Knockaert zagezegd in pand? Zijn eerste aandeel van 2.500 fr. stort hij integraal in speciën. Naderhand verdient hij geld jegens de vennootschap (winsttaandeel en teruggave) en hem is gevraagd worden hoe dit geld door Mega moet besteed worden. Knockaert antwoordt: door inschrijving van nieuwe aandelen. Wat gebeurt. Het zijn de aandelen die zagezegd in pand gegeven worden, niet zijn speciën en niet zijn winstaandeel en teruggave.

Overigens wordt een pand, met geld als voorwerp, doorgaans een borgsom genoemd.

Nu heeft het woord « aandeel » verschillende betekenissen :

1. een deel van het kapitaal of het bedrag van deelneming ten minste vereist om vennoot te worden.
2. het geheel der uit de deelneming voortvloeiende rechten en verplichtingen.

3. het aandeelbewijs van deelneming in het kapitaal en daarmede van lidmaatschap.

Aandeel betekent aldus het onlichamelijk recht van de vennoot of de titel van dit recht.

De wijze waarop in de handel een dergelijk recht verkocht wordt is de overdracht van de titel aan de overnemer en de melding daarvan in het register van art. 147, tenzij de statuten andere voorwaarden hebben voorzien. (Les Nov. Dr. Comm. T. III, Soc. n° 3605).

De inbezitstelling geschiedt door de daadwerkelijke afgifte van de titel, hier het concrete ledenboekje.

Ter zake is nooit enige overdracht van deelbewijzen aan de vennootschap gebeurd en heeft de gefailleerde nooit zijn titel aan de vennootschap afgegeven.

De curator beweert dat het hier niet om een handelspand gaat, daar de verzekerde verbintenis geen loutere handelsverbintenis is, vermits art. 14, 2e lid spreekt over de verbintenis « als lid en als klant »; de verbintenis als lid zou geen handelskarakter hebben.

Het antwoord is dat ook de verbintenis als lid hier een handelskarakter heeft, krachtens art. 2 in fine W.K.

De curator beweert verder dat de deelbewijzen van het lid ener S.V. niet vatbaar zijn voor afstand aan derden en dus niet aan de vennootschap, zodat geen inpandgeving krachtens art. 1 der wet van 5 mei 1872 mogelijk is.

Het antwoord daarop luidt aldus :

In beginsel is ieder recht, dat vervreemd kan worden, ook voor verpanding vatbaar. Nu bepaalt art. 141 W.Hvn. gebiedend dat de deelbewijzen, die de inbrengen in een S.V. vertegenwoordigen, niet vatbaar zijn voor afstand aan derden. Derden zijn al wie geen vennoot is (R.P.D.B. V° Soc. Coop. nr 201).

De vraag rijst of de vennootschap zelve als een derde dient beschouwd te worden. Er is rechtspraak die dit voorhoudt (Hrb. Gent, 25 jan. 1905, P.P. 1906, nr 492; Hrb. Brussel, 26 febr. 1941, J.C.B. 1945, 281) en daaruit afleidt dat verpanding van deze aandelen door een vennoot aan de vennootschap in rechte ongeoorloofd is.

De bedoeling van de wetgever bij het invoeren van deze beperkte afstand is het persoonlijk karakter van de S.V. te eerbiedigen, die vóór alles een vennootschap is, waarin de persoon van de leden een essentiële rol speelt. Nu ziet men niet in hoe dit persoonlijk karakter van de vennootschap aangetast wordt door de afstand der aandelen van een vennoot aan de vennootschap zelve. (Vredeg. Luik, 26 maart 1955, R.P. Soc. 244);

Staat de vennoot al zijn aandelen aan de vennootschap af, dan neemt hij ontslag. Staat hij slechts een deel van zijn aandelen aan de vennootschap af, dan is de handeling geen cessie, maar een terugtrekking van ingebrachte inleg (art. 147, laatste lid W.Hvn.; Resteau, S.C. nr 157).

De rechtbank besluit dat art. 141, 2e lid zich niet verzet tegen afstand der deelbewijzen aan de vennootschap zelve.

3/ Het te gelde maken van het handelspand moet volgens de dwingende voorschriften vastgelegd in de art. 4 tot en met 8 der wet van 5 mei 1872 gebeuren;

elk ander beding is nietig (art. 10),

elke andere tegeldemaking ongeoorloofd.

De eigenmachtige tegeldemaking door Mega van de aandelen van de gefailleerde is in elk geval in strijd met de voormelde voorschriften van openbare orde en dienvolgens nietig;

Overwegende dat de wedereis van de curator uit hoofde van voormelde redenen gegrond is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend, Statuerend op de wedereis van de curator :

Verklaart het door Mega ingeroepen pandrecht onbestaande;

Veroordeelt Mega om aan de boedel te betalen de som van 15.568,14 fr. met de rechterlijke rente vanaf de wedereis van 7 mei 1957 en al de kosten;

Zegt voor recht dat de S.V. Mega in het gewoon passief van het faillissement Knockaert zal opgenomen worden voor 21.313 fr.;

Veroordeelt de S.V. Mega tot de kosten der rolzetting en 1/6e der registratierechten van ons eerste vonnis van 6 april 1957 en tot al de kosten van dit bedrag ten gronde;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande elke voorziening en zonder borgstelling;

VIERING VAN HET IVe LUSTRUM VAN HET VLAAMS RECHTGENOOTSCHAP AAN DE UNIVERSITEIT VAN GENT

Het Vlaams Rechtsgenootschap, d.i. de faculteitskring der rechten aan de Gentse universiteit, heeft zijn dertigjarig bestaan gevierd op 13 februari jl. Deze lusrumviering ging tevens gepaard met de aanstelling van Professor Spanoghe tot erevoorzitter van het genootschap in opvolging van wijlen Professor Kluyskens.

's Morgens had een plechtige ontvangst plaats door de Vlaamse Conferentie bij de Balie van het Hof van Beroep te Gent. Voorzitter J. Ronse belichtte voor de genodigden de rol der Vlaamse juristen in het Belgisch rechtsleven. Hij legde er de nadruk op dat in Vlaanderen op dit stuk nog heel wat achterstand in te halen was. Professor De Rijcke, stafhouder van de Balie, heette de aanwezigen welkom en drukte de hoop uit dat de studenten zich zouden aansluiten bij de Balie, eens hun studies voltooid, waar hun een edele taak wacht.

's Namiddags waren allen verenigd in de Aula van de universiteit. De vergadering werd geopend door de praeses F. Bouckaert. Hierna voerde Karel Vervaeke, ondervoorzitter, het welkomwoord, in naam van het bestuur. Hij dankte de genodigden voor hun blijken van belangstelling ten opzichte van het V.R.G.

Onder de aanwezigen bemerkte men Procureur-Generaal Bekaert, Gouverneur Mariën, vertegenwoordigers van Ministeries van Onderwijs en Justitie als mede talrijke professoren. Ook Professor Lambrechts, rector van de universiteit, luisterde door zijn aanwezigheid de vergadering op.

Hierna hield F. Bouckaert, praeses van het V.R.G. een toespraak waarin hij de rol uiteenzette van de faculteitskring der rechten. Hij wees erop dat het V.R.G. een drievoudig doel nastreefde: verdraagzaamheid, vlaamsgezindheid en wetenschappelijke aanvulling. Deze voortreffelijke rede wordt hierna gedrukt. Er werd dan vervolgens overgegaan tot de aanstelling van Professor Spanoghe tot erevoorzitter.

Professor Spanoghe gaf, bij wijze van dankwoord, een levendige schets over de geschiedenis van het V.R.G. Hij legde er de nadruk op dat deze kring niet uit een studentengril tot stand is gekomen doch, van het begin af, aan een werkelijke behoefte had beantwoord. Het hoofdzakelijk doel bestond er in de studenten in het Nederlands te leren pleiten. Alhoewel dit genootschap uitgesproken Vlaams was, werd het nooit als een wapen gebruikt tot verwezenlijking van poliieke doeleinden. Ten slotte las Professor Spanoghe een brief voor van de praeses van het jaar drieënveertig, gericht tot de bezettende overheid. Deze brief had betrekking op een aanmaning door de bezetters gericht tot het bestuur, om het genootschap te ontbinden. Het antwoord dat getuigde van een grote scherpzinnigheid kwam van niemand minder dan van Professor Delva zelf.

Een muzikaal intermezzo ging dan de feestrede van Professor Collin vooraf. Professor Collin, die geen onbekende meer is voor het V.R.G., handelde over het gebruik van de rekenmunt in internationale contracten. Hij onderstreepte het belang van een internationale rekenmunt om kapitaalomloop tussen de landen te vergemakkelijken. Hiervoor was de munteenheid, bepaald volgens de overeenkomst van de Europese Betalingsunie, zeer geschikt. Tenslotte onderzocht Professor Collin de mogelijkheid of deze munteenheid al dan niet indruiste tegen de voorschriften

van openbare orde en deze betreffende wisselcontrole. Met een dankwoord van de praeses, werd de vergadering besloten.

's Avonds had een filmvoorstelling plaats over « De zaak Maurizius ». Deze film werd ingeleid door Meester W. Calewaert. Deze belichtte het moreel aspect van de advocatuur en tevens het probleem der gerechtelijke dwaling.

* * *

*Rede uitgesproken door de Heer F. BOUCKAERT,
praeses van het V.R.G.*

Hooggeachte Vergadering,

Wanneer aan de leden van ons praesidium de eerder zware taak toekwam het 6e lustrum van het V.R.G. in te richten, hebben wij dit lustrum willen opvatten, niet alleen als een viering van onze faculteitskring, doch tevens als een groots huldebetoon aan al onze professoren en meer bepaald aan die professoren, welke zich steeds beijverd hebben om onze faculteitskring een aanzienlijk prestige te verlenen. Het is dus in ruime mate als dankbetuiging aan hen dat wij allemaal vandaag in deze plechtige Aula verenigd zijn, waar het groots uitzicht en de hoge gewelven het plechtig karakter van deze manifestatie beter tot haar recht doen komen.

Dames en Heren, wij hebben hier op onze Alma Mater het uitzonderlijk voorrecht onze studies te mogen doen in een klimaat van volledige geestesvrijheid. Het is inderdaad nuttig eens voor ogen te houden dat op onze universiteit de vrijheid van gedachte totaal gewaarborgd is en dat iedereen vrij is er de mening te uiten welke aan zijn diepste overtuiging beantwoordt. Hierover kan men zich slechts verheugen. Contactname met allerhande zienswijzen vormt ons eigen oordeelkundig vermogen en leert tevens ons eigen standpunt met meer klem te verdedigen. En als wij afgestudeerd zullen zijn, zal de stempel van verdraagzaamheid onze hele levenswandel beheersen en op dit merkteken zal onze universiteit zich terecht mogen beroepen.

Waar is deze geest op onze universiteit te ontwaren? Is het in technocratische of plutocratische studentenverenigingen, is het in regionale clubs waarvan de verscheidenheid zo groot is als de kleuren van de regenboog? Mijne heren, ik hoop dat U het mij niet kwalijk nemen zult wanneer deze vraag ontkennend moet worden beantwoord. Dat in dergelijke studentenverenigingen bekommernissen van politico-philosophischen aard het overwicht hebben of dat aldaar meer voor ontspanning gezorgd wordt, spreekt van zelf. Verre van mij de gedachte echter deze groeperingen van onverdraagzaamheid of gebrek aan ernst te beschuldigen. Hun rol ligt elders en buiten het bestek van het voorwerp dezer toespraak.

Ik wil ertoe komen, Dames en Heren, U ervan te overtuigen dat de beste leerschool der verdraagzaamheid onze faculteitskringen zelf zijn, waar professoren en studenten elkaar de hand reiken, en zonder onderscheid van overtuiging er de banden smeden van een vriendschap welke, laten wij het hopen ons door het leven heen zal steunen. Dit is hoofdzakelijk de rol der faculteitskringen en het is in dit opzicht een verheugend feit vast te stellen dat dit jaar vele van onze faculteitskringen opnieuw zijn gaan bloeien. Deze school van verdraagzaamheid is tevens de beste voor-

bereiding tot het later leven. Ons beroep zal ons immers niet afzonderen van andersdenkende mensen. Integendeel gelovigen en niet gelovigen zullen, binnen de muren van het gerechtshof, afstand moeten doen van hun meningsverschillen en eerlijkheidshalve samenwerken: armen en rijken zullen aldaar de nodige eerbied voor elkaar moeten betuigen, teneinde te voldoen aan de hoge morele vereisten welke ter uitoefening van ons edel beroep onontbeerlijk zijn.

Beelden wij ons in wat de wereld zou betekenen indien, verscheurd door allerhande vooroordelen, wij, intellectuelen en toekomstige leiders van ons land, elkaar zouden opeten omdat de ene technocraat zijnde, de ploetocraat niet kan luchten, omdat de ene, van betere stand, de andere omwille van zijn nederige afkomst misprijst. Stellen wij ons de gevaren voor die ons land zouden bedreigen wanneer de toekomstige elite een enggeestig byzantinisme zou ten prooi vallen, nu de westerse wereld meer dan ooit eendracht nodig heeft, om de al te machtige vijanden van haar beschaving op afstand te houden.

Maar laten wij dit betoeg niet doen ontaarden in een melodramatische oproep. Het zou immers niet passen voor een onervaren student als ik ben, u op deze gevaren te wijzen enkel omdat op mijn borst een geel-zwart lint prijkt met weegschaal en leeuw erop. Wij zijn, en dat bekennen wij graag allemaal, betrekkelijk onervaren en het is daarom wel beter een niet al te hoge toon aan te slaan.

Ook op hoger plan, en meer bepaald op het gebied der rechtswetenschap, heeft onze universiteit het grote voorrecht het kruispunt te zijn geworden van belangrijke rechtsscholen. Als wij het verleden beschouwen, dan mag onze rechtsfaculteit bogen op namen als Haus, Laurent, Van de Vorst, Kluyskens en talrijke anderen. Onder de nog levenden, hebben bepaalde onzer professoren een vermaardheid verworven welke het buitenland ons benijdt. Laten wij echter geen namen vermelden teneinde de bescheidenheid der professoren geen geweld aan te doen.

Onze universiteit is als het ware een schouwtoneel geworden, waar verschillende rechtsstromingen op elkaar inwerken volgens de regels van een onverbidde-lijke dialectiek. En wij, studenten, zullen van deze wisselwerking een wijs gebruik moeten maken en een logische synthese moeten bouwen. Wellicht staat ons in dit opzicht een moeilijke taak te wachten: want voor studenten, wier oordeelkundig vermogen op 23-jarige leeftijd nog niet helemaal gevormd is, valt het moeilijk te voorzien welke invloeden het op onze juridische vorming het best zouden halen. Maar één zaak is zeker: wij zullen moeten kiezen en van deze keuze zal onze invloed op de toekomst van het Vlaamse Rechtsleven grotendeels afhangen.

Onze faculteitskring draagt de naam van Vlaams Rechtsgenootschap. Bij dit Vlaams karakter loont het de moeite even te blijven stilstaan. In de loop der jaren, werd meer en meer de noodzakelijkheid gevoeld een Vlaams rechtsleven in het leven te roepen. Zoals de toestand in het Vlaams rechtsleven zich vóór vijftig jaar voordeed, moet men terecht bekennen dat alles nog uit de grond moest worden gestampt. De rechtsgeleerde tijdschriften waren allen franstalig en men heeft lang moeten wachten op blijken van waardering voor onze volksgemeenschap vooraleer men geraakt is tot de wet op het gebruik der talen van 15 juni 1935. Dat we het natuurlijk vinden voor het universitair onderwijs alsmede voor het rechtsleven het nederlands als voertaal te hebben, doet ons in zekere mate vergeten hoe reusachtig de moed van onze voorgangers geweest is om dit te bereiken. Wij lijken enigszins

verwende kinderen die de welstand van de familie als vanzelfsprekend vinden en er licht bij vergeten dat hun ouders er hard voor hebben gewerkt. Daarom is het wel eens nuttig figuren in herinnering te brengen van een Mac Leod, van een Vercouillie en te vernemen welke parlementaire verwickelingen geleid hebben tot de Vervlaamsing van onze universiteit. Het kon ons dan ook niet ontgaan dat op gebied van het Vlaams Rechtsleven, een figuur als die van Professor Kluyskens onze bewondering en oprechte dank verdienen.

Dat Professor Kluyskens moet erkend worden als een pionier van het Vlaams rechtsleven, zal niemand betwijfelen. Door de publicatie van zijn standaardwerk over het burgerlijk recht in de laatste dertig jaar, heeft hij bewezen dat de vlaamstalige rechtsgeleerdheid leefbaar was, een krachtprestatie die tot op heden geen navolging heeft gevonden. Tevens gaan wij er fier op dat dank zij zijn Erevoorzitterschap dat hij onophoudelijk heeft waargenomen tot het jaar van zijn dood, hij aan het Vlaams Rechtsgenootschap het prestige heeft verleend dat van deze faculteitskring een der aanzienlijkste van onze universiteit heeft gemaakt. Dat wil echter niet zeggen dat de rol die anderen hebben gespeeld minder aanzienlijk is geweest. Tot de vervlaamsing van het rechtsleven hebben praktisch al onze professoren bijgedragen en om maar een naam te vermelden, Professor René Victor. Zelden heeft men zulk een taaie werkkraft bewonderd in dienst van een edeler taak. Hem komt inderdaad de eer toe stichter en beheerder te zijn van het belangrijkste vlaamstalig juristenweekblad in België. Het Rechtskundig Weekblad is niet enkel het belangrijkste weekblad van Vlaanderen; het behoort tot het beste wat in België in de juristenwereld gepubliceerd wordt. Het V.G.R. is er terecht fier over dat het onder een dertigtal van haar leden dit hoogstaand tijdschrift heeft verspreid.

Maar kan hier wel alles gezegd zijn geworden over de Vervlaamsing van het Rechtsleven en de rol van het Nederlands in het algemeen? Mijne heren, het probleem van de vervlaamsing van het rechtsleven is een zeer kies vraagstuk en tevens een zeer complex. Staat U mij toe enkele bijkomende aspecten toe te lichten. Indien wij inderdaad tot de nederlandstalige gemeenschap behoren, mogen wij beslist niet uit het oog verliezen dat door de beperkte verspreiding van onze taal de noodzakelijkheid zich opdringt, nu meer dan ooit, talen te kennen. Een moedwillige afkeer van andere culturen zou voor onze eigen cultuur niet ontbloeit zijn van gevaren, bijzonder wanneer de belangen van de Vlaamstalige rechtswetenschap op het spel staan. In dat opzicht bekleden wij in België een bevoorreligde positie daar wij op de grens staan van Germaanse en Romaanse taalgroepen.

De tijd is voorbij dat de advocaat kon bogen op een uitgebreide saloncultuur, de tijd is voorbij dat de advocaat aan de dametjes van een uitgelezen grootstadelite de laatste snuffjes van een « fin de siècle » literatuur te berde bracht, en het hele gezelschap door « bons mots » verrukte. In tegenstelling met vroeger, is het litterair diletantisme van de jonge doctor in de rechten afgedankt en naar de rommelkamer verwezen. Is dit betreurenswaardig, mijn heren? Ik geloof het niet op voorwaarde althans dat er iets degelijks in de plaats komt. In de periode van specialisatie, in de periode waar diplomajagerij hoogtij viert en de meeste doctors in de rechten Staats en Sociale, statistiek en boekhouding volgen, laat staan nog kriminologie, is het diploma van doctor in de rechten onwaardig. Om dit gevaar te keer te gaan, dient de doctor in de rechten over een uitgebreide rechtscultuur te beschikken. Het gevaar een kortzichtig vakman te worden is des te groter

nu men weleens onder de mom van vlaamsgezindheid, zich in zijn eigen taalgebied opsluit en het bestaan niet meer vermoedt van een ander recht. Is het niet jammer dat onze doctors in de rechten, minder en minder hun tweede landstaal machtig zijn, laat staan de kennis van het Engels en het Duits? Is het niet jammer dat daar waar de jurist een ruimere kijk op het leven moet hebben, hij dikwijls de behoefte niet aanvoelt, de grenzen van zijn beperkte vakkennis te overschrijden. Wanneer wordt gewezen op zijn gebrek aan belangstelling voor vreemde rechtsliteratuur, ligt het antwoord klaar; hij heeft er geen tijd voor. Hij vergeet echter dat de aanwinsten welke hij op onze universiteit zal opgedaan hebben, zullen bijblijven terwijl hem later de drukke praktijk geen gelegenheid meer zal bieden voor dergelijke studieobjecten.

Hier wens ik, in verband met het taalprobleem, en met de werking van onze faculteitskring, een weinig uit te wijden. Iedereen die met het universitair leven vertrouwd is, kent het bestaan van franssprekende minderheden. Sommige jaren zijn deze minderheden aanzienlijk, andere jaren merkt men ze niet op. Men zegt wel eens van die minderheden dat zij moeilijk te assimileren zijn, alhoewel zij statistisch uitgedrukt, variëren van 5 % à 10 %. Hun houding wordt veelal gekenmerkt door afzijdigheid van het studentenleven. Het is zeker de plaats niet, om de oorzaken op te sporen die tot hun afzondering hebben geleid. Maar ik kan mij niet weerhouden U er op te wijzen dat wij studenten hun de taak in zekere mate kunnen vergemakkelijken. Wij hebben wellicht lichtzinnig hun verknochtheid aan de Franse kultuur aan kwaadwilligheid toegeschreven, terwijl in werkelijkheid dikwijls omstandigheden wijzen op redenen van familiale aard. Door onze desalniettemin begrijpelijke achterdocht voelen zij zich gekrenkt en koesteren zij vanzelfsprekend gevoelens van wrok. Zou het niet doeltreffender zijn, een poging aan te wenden om ook deze studenten in ons facultair leven te betrekken? Dan zouden zij op hun beurt verplicht zijn in te zien dat onze Vlaamsgezindheid ook nog iets anders betekent dan vijandigheid tegen alles wat niet typisch «Vlaams» is: misschien zou dit de geschikte gelegenheid zijn voor hen om zich de vraag te stellen of hun houding op onze universiteit heden-ten-dage door de historische omstandigheden niet is voorbijbestreefd, en of zich bijgevolg de noodzakelijkheid niet voordoet zich daarbij neer te leggen.

Het Vlaams Rechtsgenootschap is een leerschool voor studenten. Zoals Professor Spanoghe U zal toelichten, heeft het Vlaams Rechtsgenootschap van in den beginne tot hoofddoel gehad de studenten te leren pleiten. Door de onschatbare toewijding van Professor Lammertijn, Professor Spanoghe en Professor Delva die allen in de loop van het dertigjarig bestaan van dit genootschap de pleitoefeningen hebben geleid en kritiek hebben uitgeoefend op het optreden der pleiters, werden wij langzaam met de gemeinen van de balie vertrouwd. Wij leerden een toga aantrekken, zonder er evenwel onmiddellijk in te slaan de bef degelijk vast te knopen. Wij leerden kort de feiten uiteenzetten of zoals Professor Delva het beeldrijk uitdrukte, wij vielen met de deur in huis. Wij begrepen hoe een argument bondig samen te vatten. Wij spraken elkaar aan als achtbare confrater en tegenstrever, en werden in minder gunstige omstandigheden behandeld als waren wij «de overkant van de balie». Kortom, alles wat in ons hoofd ingehamerd werd, tijdens de pleitoefeningen, zal ons later niet meer, ten koste van pijnlijke ervaringen, moeten worden aangeleerd. Voor al deze onschatbare diensten, verdienen hoger vermelde professoren onze

oprechte dank. Wij zijn er zeker van dat al onze oud-studenten bij hen nog te rade gaan en over deze pleitoefeningen aangename herinneringen zullen ophalen en dat meer bepaald de studenten van onze generatie met veel dankbaarheid steeds de toewijding van Prof. Delva zullen indachtig zijn.

Maar wij hebben nog andere dingen geleerd. Wij hebben ons ingespannen om voordrachten te organiseren, brieven te schrijven, wij hebben geldsommen leren hanteren, bankoperaties verricht, in één woord en hier richt ik mij meer bepaald tot het praesidium, wij hebben aan twintig zaken tegelijk moeten denken. Wij werden plots voor een verantwoordelijke taak gesteld en het was een voorsmaak van hetgeen het later leven ons voorbehoudt. Wij hebben natuurlijk ook misstappen begaan (hier richt ik mij ook tot het praesidium). De professoren van onze faculteit zullen wel eens hartelijk gelachen hebben toen hun een brief geadresseerd werd in bewoordingen die deden denken aan iets zoals «Eerwaarde Heer Professor», alsof zij allen geestelijken waren. Of welke professor zal zijn hoofd niet eens geschud hebben wanneer hem een invitatie toekwam die betrekking had op een vergadering die reeds had plaatsgehad.

Wie van ons herinnert zich zijn verbazing niet, wanneer hij, na een brief aan een professor te hebben verstuurd, en het proza van zijn klad nalezend, op de slotformule terecht kwam in de aard van «met vriendelijke genegenheid». Tot voor kort waren velen van ons verstokte individualisten. Wij beschouwden met onverschilligheid het studentenleven als de zaak van de gemeenschap. Sedert de studenten ons voor een verantwoordelijke taak gesteld hebben, hebben wij duizenden dingen meer geleerd. Gelukkig worden de misstappen die door ons begaan werden door de professoren niet kwalijk genomen. Wij mogen immers op hun clementie rekenen. Van deze ervaringen zullen wij echter later in het praktische leven zeer zeker gebruik weten te maken, wanneer de toekomst, zonder veel clementie, werkelijkheid zal zijn geworden, een toekomst waarin wij blijkbaar minder vertrouwen hebben en waarin wij als stagisten vermoedelijk zullen te werk gaan als Sisyphos, de Griekse held die, in de onderwereld verzeild, eeuwig een rotsblok moest voortduwen op een helling tot hij voor de top te hebben bereikt er weer van af rolde, een toekomst waarbij de vertwijfelde woorden van Willem De Zwijger ons zullen kunnen troosten «Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre ni de réussir pour persévérer».

Als ik U zeg dat dit lustrum tegelijkertijd een huldebetoon is aan de professoren, dan komen in de eerste plaats die professoren in aanmerking welke door hun wijze raadgevingen en steun het Vlaams Rechtsgenootschap steeds hebben bijgestaan. Wij denken hier meer bepaald aan Professor Spanoghe, wiens verkiezing tot erevoorzitter wij op dit ogenblik plechtig proclameren.

Toen Professor Kluyskens heenging, wat voor onze universiteit een onherstelbaar verlies betekende, leed het Vlaams Rechtsgenootschap er onder dat het geen erevoorzitter meer had. Het V.R.G. was als het ware onthoofd en begrijpelijkerwijze was het te vreezen dat zijn activiteiten niet tenvolle gecoördineerd zouden blijven. Er moest iemand worden gevonden die als geestelijke erfgenaam van Professor Kluyskens, de studenten door zijn grote ervaring zou weten bij te staan. Hiertoe was Professor Spanoghe de geschikte persoon.

Inderdaad, U hebt, hooggeachte heer Professor, de grote verdienste, als leerling van Professor Kluyskens, het recht te beschouwen als een phenomeen

dat vergroeid is met het leven zelf, en een wetsartikel, hoe droog de formulering er ook moge van zijn, steeds aan de hand van voorbeelden zo levendig te maken dat het sprekend lijkt op een roman. U hebt ons zeer goed aangetoond dat aan de wetsartikelen van het Burgerlijk Wetboek, bloed en vlees kleeft en dat het recht slechts droog en dor is voor wie onbekwaam is, een verband te leggen tussen het recht en het leven zelf.

En zoals een Duitse wijsgeer van de negentiende eeuw voorhield dat de grootste vijandin des levens de dorre wetenschap was, zo heeft U ook steeds de klemtoon gelegd op het praktisch aspect van het recht en op het zinloze van de rechtswetenschap wanneer zij niet beschouwd wordt als een verlengstuk van het menselijk leven. Voor U is het van minder belang of wij veel details kunnen onthouden dan wel een algemene kijk te hebben op het recht en de geschikte methode aan te wenden om als jonge jurist persoonlijk werk te leveren. Indien wij dit alles konden resumeren, dan zou het volstaan te zeggen dat U ons «non multa sed multum» heeft geleerd, «non multa» in de zin van een onvolledige en ver-snipperde kennis, «sed multum» het essentiële, de methode, en de manier van werken. Tevens wensen wij U tot Erevoorzitter van het V.R.G. te proclameren, omdat wij zeer goed bewust zijn dat alle rechtsstromingen welke goddank op onze universiteit door zeer bekwame rechtsgeleerden tot stuwning worden gebracht, in U daadwerkelijk zijn samengesmolten en een werkelijke synthese vormen voor onze studenten. En het is omwille van al deze verdiensten dat wij vandaag de eer hebben U tot Erevoorzitter van het V.R.G. uit te roepen. Moge het V.R.G. gedurende vele jaren op uwe wijze raadgevingen en steun rekenen opdat ons genootschap onder de faculteitskringen zijn vooraanstaande plaats moge blijven behouden en steeds tot hogere bloei moge gebracht worden.

* * *

Samenvatting van de feestrede uitgesproken door Professor COLLIN op het 6e lustrum van het V.R.G.

* * *

DE AANWENDING VAN EEN REKENEENHEID IN INTERNATIONALE LENINGEN

Onstandvastigheid der munten is steeds nadelig gebleken voor beleggingen in het algemeen en investeringen in het buitenland in het bijzonder.

Om dit te verhelpen hebben bankiers eeuwen geleden reeds gestreefd naar de totstandbrenging van een standaardmunt met vaste koers. Dit ideaal geld werd verwezenlijkt door de Bank van Hamburg (Mark Banco) en de Amsterdamse Wisselbank (Florijn Banco).

Ook thans zou een stabiele rekeneenheid grote diensten bewijzen.

Bijzondere aandacht verdient in dit opzicht de in artikel 26 van de overeenkomst der Europese Betalings Unie (E.B.U.) voorziene rekeneenheid, soms genoemd Epunit.

Wij zullen hier thans niet handelen over de redenen van economische aard die voor het gebruik van dergelijke rekeneenheid pleiten.

De vraag die hier wordt behandeld is deze van de rechtsgeldigheid van de overeenkomsten waarbij in de voornaamste bedingen een rekeneenheid wordt gebruikt; meer bepaald de overeenkomsten tussen private personen of verenigingen van verschillende landen.

De partijen zijn vrij hun overeenkomsten te sluiten zoals het hun belieft, op voorwaarde dat deze niet in strijd zijn met bindende wetsbepalingen, de openbare orde en de voorschriften van de goede zeden.

Het komt er dus op aan uit te maken of het gebruik van een rekeneenheid in strijd is met de zoëven genoemde beperkingen.

Vermits het gebruik van een vreemde munt in een overeenkomst in de regel is toegelaten, is er ook geen reden om de aanwending van een rekeneenheid als de Epunit uit te sluiten. Verbodsbepalingen terzake zijn mij niet bekend.

* * *

Op monetair gebied hebben de meeste landen voorschriften uitgevaardigd die ongetwijfeld van *openbare orde* zijn. Het gaat hier om bepalingen inzake goudclausules en deze betreffende wisselcontrole.

In de meeste landen werd na de eerste wereldoorlog bepaald dat *goud- en waarborgclausules* van nul en gener waarde zijn. De keuze bij internationale leningen van een rekeneenheid die zou kunnen voorkomen als een verkapte goudclausule is gevaarlijk. De aanwending van de Epunit zou op deze moeilijkheid niet stuiten, vermits de waarde ervan kan gewijzigd worden door een eenparige beslissing van de verdrag sluitende partijen.

Moest echter in de overeenkomst naar de Epunit slechts worden verwezen, terwijl de verbintenis in een andere monetaire eenheid is uitgedrukt, dan zou dit kunnen uitgelegd worden als een waarborgclausule. Om volledig onaantastbaar te zijn, zou de verbintenis zelf in Epunit moeten uitgedrukt worden.

Als rekeneenheid voor internationale overeenkomsten op lange termijn biedt het gebruik van de Epunit een zeker nadeel, vermits de E.B.U. slechts bedoeld is voor een zekere tijdsperiode. Het zou dus kunnen voorkomen dat de overeenkomst nog voortduurt en dat de E.B.U. reeds heeft opgehouden te bestaan. Dit nadeel zou kunnen verholpen worden door een beding dat aan de rekeneenheid een maximum van stabiliteit verzekert zonder dat zulks evenwel zou kunnen geïnterpreteerd worden als goudclausule.

Het voorzien van de Epunit als rekeneenheid geeft natuurlijk geen absolute bescherming tegen alle risico's die verbonden zijn aan internationale leningen. Men zal steeds zijn voorzorgen moeten nemen wat betreft *solvabiliteit* en *eerlijkheid* van de ontleners.

* * *

Een tweede reeks voorschriften betreffen de *wisselcontrole* waartoe de landen de laatste 25 jaar hun toevlucht hebben genomen om hun muntreserves te beschermen.

Al tast deze wisselcontrole de geldigheid van de contracten niet aan, toch is zij oorzaak van de vertraging van de uitvoering ervan.

Deze wisselvoorschriften worden sedert de Bretton-Woods-overeenkomst door het Monetair Fonds erkend. Het lijkt wel dat dergelijke controlemaatregelen met betrekking tot kapitaalbewegingen uitwerking kunnen hebben tot over de grenzen van het land dat ze heeft uitgevaardigd.

Het gebruik van de Epunit zou de uitlener dus geen bescherming bieden tegen wisselreglementering.

* * *

Uit wat voorafgaat moge blijken dat de aanwending van de Epunit grotelijks zou bijdragen tot de oplossing van de problemen die worden gesteld bij het sluiten van internationale leningen.

De mogelijkheid van de wisselcontrole zal echter de internationale kapitaalstroom blijven afschrikken. Het zou zeer nuttig zijn moest het Monetair Fonds zijn houding terzake herzien en een verklaring afleggen betreffende de noodzakelijkheid van regelmatige kapitaaluitwisseling over de nationale grenzen heen, ten einde een groter evenwicht in de wereld-economie te bekomen.

NECROLOGIE

MR WILLEM THELEN

Ons vorig nummer was reeds ter perse wanneer ons de pijnlijke tijding toekwam dat Mr Willem Thelen op woensdag, 12 februari 11., was overleden. Met hem verdwijnt een van de oudste en meest verdienstelijke strijders voor het Vlaams rechtsherstel.

Mr Thelen had de gezegende ouderdom van 88 jaar bereikt en tot vóór enkele maanden heeft hij nog onafgebroken zijn beroep als advocaat uitgeoefend. In de maand februari 1953 werd hem ter gelegenheid van de jaarlijkse plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel, een grootse hulde gebracht naar aanleiding van zijn 60-jarig beroepsjubileum. Het is dus thans 65 jaar dat Mr Thelen als advocaat aan de Brusselse balie werkzaam is geweest. Voorzeker een uitzonderlijke gebeurtenis.

Met Mr Thelen is een persoonlijkheid verdwenen die in de hoogste mate de achting en erkentelijkheid verdiende van heel de Vlaamse rechtswereld. Vanaf het ogenblik dat hij in 1892 de eed aflegde als advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel heeft hij onafgebroken in de strijd gestaan voor de Vlaamse rechten. Hij was een jeugdvriend van de grote Lodewijk De Raedt en hij behoorde tot het groepje intellectuelen die, in het door en door verfranst midden te Brussel, met stoere onverzettelijkheid zijn opgekomen voor de rechten der Nederlandse taal. Vooral in de verfranse Brusselse rechtswereld heeft Mr Thelen deze strijd gestreden. Het is niet gegaan zonder offers en zonder desillusies, doch het enthousiasme, de rechtvaardigheid, de onafhankelijkheid en de liefde voor een grootse gedachte hebben ten slotte de eerbied weten af te dwingen, die dit prachtig karakter zo zeer verdiende.

Mr Thelen werd door zijn confraters gekozen tot lid van de Raad der Orde. Hij werd geëerd met de hoogste eretekens en was Officier in de Leopoldsorde en Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Mr Thelen was een toonbeeld van alle beroepsdeugden en hij oefende de advocatuur uit met een opofferingsgeest die ieders bewondering adwong. Tijdens de beide wereldoorlogen heeft hij zich ingespannen om zijn medeburgers voor de Duitse krijgsgerechten te verdedigen en zijn welsprekendheid, ook in de vreemde taal, en zijn overtuigingskracht hebben aan vele ongelukkige landgenoten de redding kunnen brengen.

Mr Thelen, die een man was van verfijnde cultuur, leefde op intense wijze alle manifestaties mede van de kunst, het weze de muziek, de schilderkunst of de letterkunde.

Hij was een man van allergrootste bescheidenheid en telde aan de balie en ook daarbuiten enkel vrienden en bewonderaars.

Het verdwijnen van een zo hoogstaand confrater is niet enkel een reusachtig verlies voor de balie en voor het rechtsleven in het algemeen. Met Mr Thelen is een van de eerste en hardnekkigste strijders voor de Vlaamse beweging ons komen te ontvallen. Het past dat aan zijn nagedachtenis een piëteitvolle hulde zou gebracht worden. Dit zal geschieden in het midden van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Brusselse balie, waarvan hij steeds een vooraanstaande figuur geweest is en waarvan hij meerdere malen het voorzitterschap heeft waargenomen. Op 8 maart aanstaande zal hij op een plechtige zitting herdacht worden.

De Vlaamse juristen zullen het zich tot plicht rekenen op deze herdenking aanwezig te zijn.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan de nabestaanden van de overledene zijn diepgevoelde deelneming aan in hun rouw.

De Redactie.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Mevrouw H. Devivenot : Engelse zienswijze over Vlaanderen.

Met veel belangstelling zowel van magistraten als advocaten had op zaterdag 25 februari de voordracht plaats van Mevrouw Devivenot, die nochtans van Engelse nationaliteit in keurig Nederlands haar toehoorders wist te boeien.

Vooreerst verklaarde zij dat ze aan een soort geestelijke acrobatie zou moeten doen om dit onderwerp te behandelen gezien haar nauwe verwantschap met Vlaanderen daar haar voorvaders in West-Vlaanderen werden geboren en haar grootvader aan de Universiteit te Gent studeerde.

Het is niet uit loutere sympathie voor het Vlaamse volk en tevens niet het Vlaamse landschap dat niet het spectaculaire karakter bezit van vele andere landen, dat de Engelse toerist Vlaanderen bezoekt.

De redenen zijn veeleer verder te vinden en in het bijzonder in de enge verbondenheid en in de vele contacten die men in de geschiedkundige evolutie kan terugvinden.

Op staatkundig gebied zijn de Nederlanden vaak op Engeland aangewezen in de XVe, XVIe, XVIIe, XVIIIe en XXe eeuw uit oorzaak van moeilijkheden met Frankrijk, Spanje en later Duitsland. Hier mag men vooral de politieke rol van Jacob van Artevelde niet vergeten, die de Engelse vorst als souverain erkende.

Op economisch terrein was het de nijverheid en handel en dan meer gespecificeerd, de lakenindustrie, die in de Middeleeuwen in Vlaanderen een zeer grote bloei kende en die slechts door de Engelse wol tot werkelijke ontplooiing is gekomen. Vandaar dat vele handelaars uit beider landen drukke betrekkingen onderhielden en zich niet bleven beperken tot eenvoudige handelsrelaties maar ook wederzijdse waardering van kunst en cultuur deed groeien. Wat de Engelse kooplieden eveneens trof was de vrijheidszin die alle Vlamingen bezaten en men dient zeker aan te stippen dat in Vlaanderen voor het eerst « de gilden » ontstonden die de eerste vorm waren van de sociale organisatie.

De uitvinding van de boekdrukkunst was een grote stap vooruit in het contact van land tot land en bijzonder van volk tot volk. William Saxton, een Engelse drukker, kwam zijn stiel te Brugge leren om zich alsdan definitief in Engeland te vestigen waar hij een tachtigtal boeken uitgaf waaronder vertalingen van Zuid-Nederlandse werken, onder meer Van de vos Reinaart.

De kunst in Vlaanderen in al haar aspecten en in haar grote verscheidenheid: architectuur met de zuiverste vormen van gotiek, renaissance en barok; schilderkunst met de Vlaamse primitieven, Breugel en Rubens; folklore en kermissen, werd geloofd en gewaardeerd doorheen de eeuwen door de Engelse kooplieden.

Tot slot mag zeker niet vergeten worden dat Engelse missionarissen «de lage landen aan de zee» hebben gechristianiseerd, en dat eeuwen later Engelse kloosterzusters kloostergemeenschappen in Vlaanderen hebben opgericht, waarvan het Engelse klooster te Brugge, nog een van de laatst bestaande is.

Uit al deze contacten is een waardering voor Vlaanderen bij het Engelse volk ontstaan; waardering die het er toe aanzet Brugge, Damme, Ieper, Kortrijk, Antwerpen en Lier te bezoeken.

Bij het einde van de merkwaardige spreekbeurt werd Mevrouw Devivenot hartelijk toegejuicht door haar aandachtig gehoor.

P.T.

Stagistensouper 29 januari 1958

Naar aloude geplogendheid (weerspiegeld in de allures van de onderaardse krocht waar de vergaderingen plegen door te gaan: de middeleeuwen druipen er als stalactieten aan de gewelven, en een joekboks staat onwennig een hoek te kleuren en te kreunen...) verzamelde zich op de laatste woensdag van de nieuwjaarsmaand de Vlaamse Conferentie rond de avonddis der stagiaires.

Zo kwam het, dat de spelonk onder het Britannia-hotel op die gedenkwaardige avond de belangrijkste vindplaats van advocaten te Gent was; talrijke oudere Confraters, waaronder Mr. Dobbelaere, lid van de Raad der Orde en Voorzitter van het Bureau voor Kosteloze Raadplegingen, de Oud-Voorzitters der Conferentie Mrs. Demeester en Debra, en vele anderen vonden elkander, zonder akentas, rond de aperitief, die de tongen deed zoemen. Doch vooral een uitgelezen zwerm van het ras dier nog ongetemde juristen, die men met de klankrijke en goudarme term stagiaire poogt te klassificeren, kwamen er hun ziel dragen in het gedrang.

In gezellige kout werd het souper begonnen; de wijn fonkelde geheimzinnig in de glazen (die niet tegen elkander stuk werden geslagen, al hingen dan de vlammen laag-wapperend te branden...); wij namen kroketten en de kip tot ons, die grondig en diepgaand werden bevochtigd in ons binnenste. Zo kwam de vergadering in de gewenste stemming om de kiesstrijd te volgen, die zo dadelijk zou ontbranden, en ons de kersverse vertegenwoordiger der jonge generatie zou openbaren.

Dat er dit jaar (o tempora, o mores!) maar één kandidaat was, Mr. G. Traest, belette de strijd geenszins spannend te zijn (zelfs in een volksdemocratisch

regime blijft nog folklore over...). Zo spannend zelfs, dat op een zeker ogenblik de candidatuur van de met-handgeklap-te-verkiezen vertegenwoordiger ondanks alles aan het wankelen ging, nl. toen Mr. Van Belle met zijn bekende niet te stelpen (ondanks de wanhopige gebaren van de Voorzitter) welsprekendheid luide als zijn mening verkondigde, dat een hypothetische kandidaat de voorkeur verdiende. Een steen viel van ons hart, toen, door onfeilbare deducties gedreven, de redenaar kort en bondig den volke kond deed, dat Mr. Traest alle vereiste capaciteiten van zijn hypothetisch ideaal in zich verenigde.

Nadat ook Mr Demeester de enige kandidaat als aanbevelenswaardig had voorgesteld, werd als klap op de vuurpijl zijn programma voorgedragen door niemand minder dan Mr Geneviève Orlans, de na twee jaar trouwe dienst aftredende stagisten-vertegenwoordigster. En mochten sommigen onder de stagiaires tot dan toe nog hebben gearzeld, dan waren na deze uiteenzetting allen gewonnen...

Donderend was dan ook het handgeklap waarmee Mr Traest opgenomen werd in de schoot van het Bestuur, waarmee dan, zij het ook slechts theoretisch, een einde gemaakt werd aan het reeds 5 jaar durende matriarchaal bewind onder onze stagiaires.

De Voorzitter der Conferentie, Mr Ronse, bracht nog een passende hulde aan Mr. Orlans, die twee jaar naen, even bescheiden als effectief, de wereld van de stagiaires bij het Bestuur der Conferentie heeft vertegenwoordigd, en er ontelbare karweitjes en karweien heeft opgeknapt, en zich aldus de sympathie van elkeen heeft verworven.

Daarna vergastten de meest ontgroenden der stagiaires een groot deel der aanwezige en niet aanwezige Confraters op welgekozen geschenken, aangepast aan ieders physionomie, karakter en wederwaardigheden... Luid galmde het daarbij onder de gewelven, wanneer telkens en telkens weer het gepaste boek aan de juiste man werd opgedragen: daar was geen gewezen noch geknars van tanden, maar gejuich en geklap van handen, — en oren die tuitten...

Een muzikaal trio, onder de jongsten bloeiende, deed onze harten om liedjes vlugger slaan, en menigeen taalde luid en vol melodij, van de nooiëntjes, en die vlei, — en zelfs modernere gescandeerde hymnen.

De nacht was reeds om zijn as gewenteld, als na lange palabers in de schaduw van de Draak des Belforts ook de laatsten zich, moe en tevreden, huis toe en ter bedstee begaven, om daar, de luiken geloken, de vluchtige droom te verbeiden...

F.B.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad

TAALKUNDIGE KRONIEK

Your words are *your* keys
for *your* thoughts (1).

Voorafgaandelijk

Kijk maar enkele kranten in, doorloop handelsbrieven, lees advertenties... Wat treft u er aan? Het woord voorafgaandelijk...

1. Voorafgaandelijke opmerking: Alhoewel de wet van 20 april 1874...

2. Voorafgaandelijke opmerking: Welk is de rol van de gerechtelijke commissie?

We bieden U onze voorafgaandelijke dank aan.

In het Nederlands kunnen we het hebben over: *Voorafgaandelijke opmerking, een voorafgaande studie, de voorafgaande bepalingen, het voorafgaande onderhoud, de voorafgaande betaling.*

We bieden U onze voorafgaande dank aan of wellicht beter: *Wij danken U bij voorbaat* (nooit: op voorhand).

Opgelet! Dikwijls vormt «voorafgaand» een tautologie (woordovervloedigheid), b.v. voorafgaande verzwijging (2).

Voorafgaandelijk hoeven we niet als bijwoord te bezigen. U zal het woord vruchteloos opzoeken bij de woordenboekschrijvers Koenen, Van Haeringen en Van Dale.

We hebben de bladzijden voorafgaandelijk genummerd.

Ze hebben ons voorafgaandelijk betaald.

Hij had zijn verdediger voorafgaandelijk opgebeld. We kunnen het heel gemakkelijk vervangen door het juiste bijwoord.

We hebben de bladzijden vooraf, te voren genummerd.

Ze hebben ons vooraf, vooruit betaald.

Hij had zijn verdediger vooraf, te voren opgebeld.

Ik heb je dat vooraf doen weten (Koenen).

Die som is vooruit te betalen.

We bezigen eveneens: *abonnement met vooruitbetaling; bij vooruitbetaling te voldoen.*

Met behulp van... — Met hulp van...

De betekenis van beide uitdrukkingen wordt niet altijd uit elkaar gehouden.

Met behulp van twee agenten kon het bestuur de rustverstoorders uit de zaal verwijderen.

«Met behulp van» mag alleen gebruikt worden voor instrumenten of werktuigen:

Met behulp van een breekijzer opende hij de kist (3).

«Met hulp van» bezigen we enkel voor personen:

Met hulp van twee agenten kon het bestuur de rustverstoorders uit de zaal verwijderen.

A. B.

(1) Wilfred Funk en Norman Lewis, *90 days to a more powerful vocabulary*. New-York, Books Inc. (1953), 8°, 226 blz. — Blz. 3.

(2) Helene Timmermans, *Spreken en Schrijven wij goed Nederlands? Antwerpen*, (1949), 4°, 188 blz. — Blz. 100.

(3) Dr. B.C. Damsteegt, *In de doolhof van het Nederlands*. Zwolle, 1949, 8°, 104 blz. — Blz. 5-6.

TIJDSCHRIFTEN

Rechtskundig Tijdschrift voor België: n° 5 - 1957:

O. De Leye, De toepassing van de burgerlijke aansprakelijkheid bij arbeidsongevallen. — Cyriel Van Camp, De Onderzoeksrechter (vervolg). — Verslag over de toestand van de advocaten-pleitbezorgers.

Nederlands Juristenblad: afl. 7 - 15 februari 1958:

Prof. Mr J. C. van Oven, De klassieke opleiding der toekomstige juristen. — Mr P. Stoffels, Confiscatie van vijandelijke vermogen. — Mr J. H. Polenaar, De nieuwe regelingen voor prodeo toevoegingen. — Mr J. J. Boasson, Werk van G. Del Vecchio. — Mr G. Somer, Compensatio lucri cum damno. — Mr K. Jansma, Prof. Clyde Eagleton.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie: n° 4525, 15 februari 1958:

Mr L. I. de Winter, Recente ontwikkelingen in het internationaal alimentatierecht (IV). — Mr J. J. Beyerman, Het raadsel van de kopie-akte van 1708 in het protocol 1650-1651. — Mej. Mr W. M. Peletier, Tijdschriftenoverzicht: Rechtskundig Weekblad, 20e jaargang, 1956-57 (II). — Mr P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Erfrecht.

Journal des Tribunaux: n° 4182 - 16 février 1958:

Raymond Schrevens, L'interdiction professionnelle en droit pénal. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer: n° 92 - 15 février 1958:

Maurice Louveaux, De la propriété des substances volées. — Th. Smolders, La jurisprudence nouvelle sur le droit d'auteur. — Jurisprudence.

Jurisprudence du Port d'Anvers: vol. 1 et 2 1958:

A. Hens, La responsabilité de l'armateur-affruteur.

Revue pratique du Notariat Belge: janvier 1958: 2419 livr.:

V. Renier, Dispositions transitoires de la loi sur les baux à ferme. Une interprétation définitive.

Répertoire fiscal: n°s 11-12 - décembre 1957:

Charles Gardyn, Evolution récente et perspectives du Droit fiscal international. — Robert Roelandt, La taxation des dommages et intérêts dus en cas de rupture d'un contrat.

Recueil Dalloz: 6e cahier - 12 février 1958:

Jean Larguier, L'action publique menacée (A propos de l'action civile des associations devant les juridictions répressives).